

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
Rotel 060302

DOM
2015-04-16
Stockholm

Mål nr
M 6508-14

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Växjö tingsrätts, mark- och miljödomstolen, deldom 2014-06-12 i mål nr M 2754-12, se bilaga A.

KLAGANDE

Helsingborgs kommun
251 89 Helsingborg

MOTPARTER

1. Y

Ombud: M

2. Länsstyrelsen i Skåne län
205 15 Malmö

SAKEN

Tillstånd till uttag av ytvatten ur Vegeån för jordbruksbevattning på fastigheten X i Ängelholms kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Mark- och miljööverdomstolen avslår Y yrkande om avvisning.
 2. Mark- och miljööverdomstolen undanröjer mark- och miljödomstolens deldom den 12 juni 2014 och återförvisar målet dit för ny handläggning.
-

Dok.Id 1203387

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00
		E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se		

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Helsingborgs stad (kommunen), vars talan har förts genom Miljönämnden i Helsingborgs kommun, har i första hand yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska avslå tillståndsansökan. Kommunen har i andra hand yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska ändra villkoren i tillståndet och föreskriva nya utrednings- och provisoriska villkor samt motivera varför vattenuttaget tillåts.

Länsstyrelsen i Skåne län (länsstyrelsen) har medgett bifall till kommunens andrahandsyrkande.

Y har yrkat att överklagandet ska avvisas. Om överklagandet inte avvisas har han motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom. Om överklagandet kan leda till ändringar i tillståndet har han yrkat att målet ska åter-förvisas till mark- och miljödomstolen för förnyad prövning.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Kommunen har till stöd för sitt förstahandsyrkande anfört i huvudsak följande. För en korrekt värdering av miljökonsekvenserna är det nödvändigt med en helhetsbedömning av de samlade uttagen även om varje ansökan prövas individuellt. Mark- och miljödomstolen har satt frågor på provotid som borde ha varit utredda i miljökonsekvensbeskrivningen. Sökanden har inte visat att det tillförs tillräckligt grundvatten för att kompensera för uttaget och inte heller att syrehalten hålls på en nivå som är acceptabel för miljön i åarna. Detta kan leda till att områdets ekologiska karaktär försämras samt att ekologisk status och miljö kvalitetsmålet ”Levande sjöar och vattendrag” inte uppnås. Ansökan borde i enlighet med försiktighetsprincipen ha avslagits. Det är orimligt att brist på kunskap ska gå ut över naturmiljön. Vidare ifrågasätts om det överhuvudtaget är möjligt att skjuta upp frågan om tillåtlighet under en provotid vilket synes ha blivit fallet med de villkor som föreskrivits. Enligt EU-domstolen ska tillstånd ges först när det inte finns några rimliga tvivel om att verksamheten inte kan ha en skadlig inverkan (mål C-127/02 Waddenzee).

Till stöd för sitt andrahandsyrkande har kommunen anfört i huvudsak följande. Villkoren är otydliga på ett sätt som inte är acceptabelt. Det saknas referenspunkter som säkerställer att utredningar och förslag lämnas i förhållande till vad som är ekologiskt hållbart. Om sökanden inte kan uppfylla villkor kopplade till vad som ekologiskt hållbart och visa det på ett acceptabelt sätt, bör villkoren i stället grundas på länsstyrelsens ”riktlinjer för bevattning m.m. i Skåne län”. Flera av de uppskjutna frågorna och provisoriska föreskrifterna lämnar tillsynsmyndigheten och alla andra berörda med flera juridiska bedömningar om tillsynsmyndighetens möjligheter att ingripa. Utöver detta har mark- och miljödomstolen underlåtit att ta ställning till utredningen om bevattningsdammar. Utredningen om bevattningsdammar var felaktigt utformad då den grundar sig på dammar som rymmer hela det sökta uttaget i stället för den del som kan behövas när uttag inte kan ske ur åarna. Vad sökanden ytterligare ska utreda beträffande bevattningsdammar framgår inte av det meddelade villkoret.

Länsstyrelsen har till stöd för sin inställning anfört i huvudsak följande. Det är inte tillstånd till vattenuttag i sig som är problematiskt utan vilka provisoriska villkor som ska gälla samt vad som satts på provotid. De provisoriska föreskrifterna lägger ett stort och oklart ansvar på tillsynsmyndigheten.

Y har till stöd för sin talan anfört följande.

Mot bakgrund av nämndens yrkanden i mark- och miljödomstolen kan domen inte anses ha gått nämnden emot. Nämnden har därmed inte rätt att överklaga domen. Vidare innebär nämndens överklagande en otillåten taleändring. Nämnden har att hålla sig till såväl formuleringen av yrkanden som ordningen på desamma såsom de framförts i mark- och miljödomstolen. I ett ansökningsmål enligt miljöbalken måste en sökande kunna förlita sig på att en myndighet såsom företrädare för allmänna intressen lämnar korrekta och genomtänkta synpunkter inom ramen för prövningen redan i första instans.

Genom ansökan jämte kompletterande utredningar och yttranden som ingivits till mark- och miljödomstolen är det visat att uttagen kan ske på ett miljömässigt godtagbart sätt redan utan att frågor sätts på provotid. Tillåtlighetsfrågan har inte varit

kontroversiell i målet och det är inte det som har skjutits upp på provotid. Den fråga som ska utredas under provotid är villkor innebärande eventuella begränsningar av uttagsvolymerna under vissa förhållanden. Då domen inte i någon del har överklagats av de parter som har att rätta sig efter och tillämpa villkoren förefaller formuleringarna i domslutet inte vara oacceptabla på det sätt som nämnden gör gällande. Meddelade villkor, kontrollbestämmelser, uppskjutna frågor och provisoriska föreskrifter jämte tillsynsmyndighetens anvisningar leder till utredningsresultat och förslag till slutliga villkor som säkerställer att verksamheten kommer att uppfylla miljöbalkens krav och även att verksamheten, till dess slutliga villkor fastställs, kommer att bedrivas i enlighet med nämnda krav.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Yrkandet om avvisning

Enligt 16 kap. 12 § första stycket 4 och 22 kap. 6 § andra stycket miljöbalken får kommuner föra talan mot ett tillståndsbeslut för att tillvarata miljöintressen och andra allmänna intressen inom kommunen. Till skillnad från 16 kap. 12 § första stycket 1, som avser sökandens och sakägares rätt att överklaga, innehåller punkten 4 inget krav på att domen eller beslutet ska ha gått kommunen emot. Med hänsyn till Vegeåns läge i förhållande till kommungränsen får den tillståndssökta verksamheten också anses påverka miljöintressena inom Helsingborgs kommun på ett sådant sätt att kommunen har rätt att föra talan i målet.

I mark- och miljödomstolen har kommunen fört talan för att ta tillvara miljöintressena inom kommunen, bl.a. har en viktig fråga varit vilken lägsta vattenföring som är ekologiskt hållbar. Kommunens agerande i målet är föranlett av den ansökan som sökanden har gett in och kommunens talan är ett led i prövningssystemet enligt miljöbalken (se prop. 1997/98:45 del 2 s. 239). Kommunens yrkanden i Mark- och miljööverdomstolen är formulerade utifrån den tillståndsdom med villkor och uppskjutna frågor som mark- och miljödomstolen har beslutat om, och kan inte anses innebära en otillåten taleändring. Yrkandet om avvisning ska därmed avslås.

Verksamhetens tillåtlighet och uppskjutna frågor

Mark- och miljödomstolen har lämnat tillstånd till uttag av ytvatten från Vegeån med en viss högsta mängd per år och dygn. I sina skäl har domstolen bl.a. anfört att ett för stort uttag av ytvatten, särskilt under s.k. torrår, kan medföra en negativ inverkan på miljön i vattendragen. När det gäller påverkan på Natura 2000-området i Skälderviken samt verksamhetens påverkan på miljö kvalitetsnormer har domstolen bedömt att verksamheten kan komma att till viss del påverka Natura 2000-området men att det inte blir fråga om betydande påverkan och att det sökta vattenuttaget inte kommer att påverka den ekologiska statusen i åarna negativt. Sammantaget har domstolen funnit att verksamheten, med meddelade villkor och bestämmelser om kontroll, är förenlig med 2–4 kap. miljöbalken. Samtidigt har domstolen anfört att det utifrån utredningen i målet inte är möjligt att förutse verkningarna av uttag av ytvatten med tillräcklig säkerhet och att det krävs ytterligare underlag innan slutliga villkor fastställs.

Domstolen har med stöd av 22 kap. 27 § miljöbalken skjutit upp bland annat följande frågor att utredas vidare under prövotid:

- Vilken/vilka vattennivåer som ska innebära att inga vattenuttag får ske ur Vegeån med stöd av deldomen.
- Vilken påverkan uttag av ytvatten får på de växter och djur som lever i åarna nedströms vattenuttagen.
- Vilken påverkan uttag av ytvatten innebär för syrehalten i åarna.
- Vilken påverkan uttag av ytvatten får på Natura 2000-området, Ramsarområdet, riksintresseområden, naturreservat och miljö kvalitetsnormer.
- Eventuell befogenhet för tillsynsmyndigheten att besluta om minskat vattenuttag bl.a. då faunan med anledning av låg vattennivå eller låg syrehalt kan skadas till följd av vattenuttaget.

Både kommunen och länsstyrelsen har ifrågasatt lämpligheten av de frågor som mark- och miljödomstolen skjutit upp under prövotiden samt de provisoriska föreskrifter som ska gälla under denna tid.

Enligt 22 kap. 27 § miljöbalken får mark- och miljödomstolen vid meddelande av tillstånd till en verksamhet skjuta upp avgörandet av en viss villkorsfråga om

verkningarna av verksamheten inte kan förutses med tillräcklig säkerhet. Domstolen måste dock först ha bedömt att verksamheten är tillåtlig och att tillstånd kan meddelas. Osäkerhet beträffande själva tillståndsfrågan kan alltså inte motivera ett prövotidsförordnande (se Bengtsson m.fl., Miljöbalken, 1 jan. 2014, Zeteo, kommentaren till 22 kap. 27 §).

Mark- och miljödomstolen tycks ha funnit verksamheten vara tillåtlig samtidigt som domstolen har funnit att frågor som rör tillåtligheten, dvs. vattenuttagets påverkan på t.ex. Natura 2000-området och miljö kvalitetsnormer, behöver utredas ytterligare under en provotid. Det är osäkert vad som skulle kunna bli konsekvensen av den utredning som ska redovisas efter provotiden, men de uppskjutna frågorna är av sådan avgörande betydelse att det förefaller som att tillåtligheten då skulle kunna ifrågasättas. Vidare skulle provotidsutredningen kunna påvisa ett behov av villkor om lägsta vattenföring och vattennivå som avsevärt begränsar möjligheterna till uttag av ytvatten enligt deldomen. Enligt Mark- och miljööverdomstolen måste det redan när tillstånd lämnas finnas ett underlag som visar att det går att förena ett tillstånd med villkor som innebär att åtminstone huvuddelen av tillståndet kan utnyttjas, i annat fall bör tillstånd inte ges.

Såsom mark- och miljödomstolens domskäl och domslut formulerats är det inte möjligt för Mark- och miljööverdomstolen att avgöra om mark- och miljödomstolen skjutit upp frågor som rör själva tillståndsfrågan och tillåtligheten, vilket inte är förenligt med 22 kap. 27 § miljöbalken, eller om det endast är de närmare villkoren för verksamheten som satts på provotid. På det sätt som den överklagade deldomen har kommit att formuleras kan den dock inte ligga till grund för ett tillstånd. Eftersom oklarheterna är sådana att det inte framgår hur mark- och miljödomstolen har dömt i saken föreligger ett grovt rättegångsfel enligt 59 kap. 1 § första stycket 3 rättegångsbalken. Avgörandet ska därmed undanröjas på grund av domvilla och målet återförvisas till mark- och miljödomstolen för ny handläggning. Vid den fortsatta

handläggningen bör frågan om bildande av bevattningssamfällighet för att fördela vattnet mellan tillståndshavarna övervägas.

Domen får enligt 54 kap. 3 § andra stycket rättegångsbalken inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättslagmannen Lars Dirke, tekniska rådet Bengt Jonsson samt hovrättsråden Eywor Helmenius och Malin Wik, referent.

Föredragande har varit Lisa Forsberg.

VÄXJÖ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DELDOM
2014-06-12
meddelad i
Växjö

Mål nr M 2754-12

SÖKANDE
Y

Ombud: M

SAKEN

Ansökan om uttag av ytvatten ur Vegeån för jordbruksbevattning på fastigheten X, Ängelholms kommun

Avrinningsområde: A N: x E: x (SWEREF 99)

DOMSLUT

Tillstånd för vattenanläggningar

Mark- och miljödomstolen lämnar med stöd av miljöbalken sökanden tillstånd att ställa upp och behålla vattenanläggningar att användas för uttag av ytvatten ur Vegeån för bevattning av jordbruksmark med uttagspunkt på fastigheten X, Ängelholms kommun, Skåne län.

Tillstånd till vattenverksamhet

Mark- och miljödomstolen lämnar med stöd av miljöbalken, och på de villkor som anges i denna dom, under tillståndets giltighetstid, sökanden tillstånd till uttag och bortledning av ytvatten från Vegeån, årligen under tiden 15 mars – 15 oktober, för bevattning av jordbruksmark med uttagspunkt på fastigheten X, Ängelholms kommun, Skåne län.

Dok.Id 289568

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 81 351 03 Växjö	Kungsgatan 8	0470-560 100 E-post: mmd.vaxjo@dom.se	0470-560 125	måndag – fredag 08:00-16:30 -

Uttagspunktens placering på aktuell fastighet framgår av utdrag ur karta enligt **domsbilaga 1.**

Uttag av ytvatten från Vegeån vid i ansökan angiven uttagsplats/-er får ske till en sammanlagd mängd om högst 74 250 m³/år ytvatten dock maximalt 1 536 m³/dygn.

Tillståndets giltighet (tillståndstid)

Tillståndet till uttag av vatten upphör att gälla när tjugofem (25) år förflutit från det att denna dom vunnit laga kraft.

Villkor för tillståndet

Mark- och miljödomstolen föreskriver följande villkor för tillståndet:

1. Verksamheten ska, utöver vad som föreskrivits i denna dom, bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad som angivits i ansökan jämte bilagor samt enligt vad sökanden i övrigt har uppgett eller åtagit sig i målet.
2. Sökanden ska vid uttagspunkten på X låta installera och under tiden för tillståndet behålla summerande vattenmätare som möjliggör mätning av allt med stöd av denna dom uppumpat vatten ur Vegeån.
3. Senast två månader efter det att samtliga i miljökonsekvensbeskrivningen till denna ansökan redovisade bevattningsuttag vunnit laga kraft ska sökandena gemensamt och efter samråd med tillsynsmyndigheten ta fram ett kontrollprogram och redovisa det för tillsynsmyndigheten. Kontrollprogrammet kan vara gemensamt för flera tillståndsinnehavare för bevattning ur Vegeån/Hasslarpsån.
4. De drivmedel som används av fordon/maskiner vid bevattning ska vara miljöklassade. Biologiskt nedbrytbara hydrauloljor ska användas i de maskiner som ska nyttjas vid arbeten i och invid vatten. Uppställningsplatser för for-

don och eventuell förvaring av drivmedel/oljor ska ordnas på ett sådant sätt att spill och läckage kan fångas upp.

Kontrollbestämmelser

Följande kontrollbestämmelser ska, utöver vad sökanden bestämmer, gälla för den tillståndsgivna vattenverksamheten och ingå i kontrollprogrammet, om inte tillsynsmyndigheten bestämmer annat:

- a) Det åligger sökanden att kontrollera verksamheten i enlighet med vad som angetts i tillståndsansökan och senare framkommit under samråd och huvudförhandling.
- b) Samtliga erhållna mätdata ska journalföras och, under tillståndstiden, i samlad form hållas tillgängliga hos sökanden för envar som anser sig berörd av vattenverksamheten.

Delegerade frågor

Mark- och miljödomstolen överlåter med stöd av 22 kap. 25 § tredje stycket miljöbalken åt tillsynsmyndigheten att i förekommande fall besluta om de ytterligare bestämmelser, vilka behövs beträffande frågor om mätning, som anges ovan i avsnittet Kontrollbestämmelser.

Uppskjutna frågor

Mark- och miljödomstolen uppskjuter med stöd av 22 kap. 27 § miljöbalken följande frågor under en provotid:

- Antalet mätstationer och lokalisering av sådana.
- Vilken/vilka nivå/-er på medelvattenföringen vid mätstation/-er som ska innebära att inga uttag av ytvatten får ske med stöd av domen ur Vegeån.

- Vilken/vilka vattennivå/-er vid Hyllinge och eventuella andra mätstationer som ska innebära att inga vattenuttag ska med stöd av domen ur Vegeån.
- Användandet av pglar.
- Vilken påverkan får uttag av ytvatten på de växter och djur som lever i åarna nedströms vattenuttagen.
- Vilken påverkan innebär uttag av ytvatten vad gäller syrehalten i åarna.
- Utredda möjligheten att öka syrehalten i åarna.
- Vilken påverkan får uttag av ytvatten vad gäller Natura 2000-området, Ramsarområdet, riksintresseområden, naturreservat och miljö kvalitetsnormer.
- Möjligheten att använda bevattningsdammar som ett komplement till uttag av ytvatten samt kostnaden härför.
- Eventuell befogenhet för tillsynsmyndigheten att besluta om minskat vattenuttag då vattennivån av tillsynsmyndigheten upplevs som onormalt låg eller faunan i ån med anledning av låg vattennivå eller låg syrehalt enligt tillsynsmyndigheten kan skadas till följd av vattenuttaget.

Utredningsresultaten och förslag till slutliga villkor ska redovisas till mark- och miljödomstolen **senast den 1 maj 2019**.

Provisoriska föreskrifter

Under prövotiden, fram till dess slutliga villkor fastställts, ska följande provisoriska föreskrifter gälla;

P1. Då vattennivån vid mätpunkten i Hyllinge understiger 2,5 m får inga vattenuttag göras.

P2. Pglar ska uppsättas på två platser som anges av tillsynsmyndigheten.

P3. Vid torrperioder åligger det sökanden att hålla sig informerad om av myndighet eventuellt beslutat bevattningsförbud.

P4. Mark- och miljödomstolen delegerar till länsstyrelsen att i samråd med sökanden utforma det mät- och provtagningsprogram som ska gälla under prøvotiden. Det ska finnas minst tre mätstationer.

P5. Vid situationer då vattennivån kan upplevas som onormalt låg av tillsynsmyndigheten eller faunan i ån med anledning av låg vattennivå eller låg syrehalt enligt tillsynsmyndigheten kan skadas ska vattenuttaget minskas enligt tillsynsmyndighetens anvisningar.

Miljökonsekvensbeskrivning

Mark- och miljödomstolen godkänner den i målet upprättade miljökonsekvensbeskrivningen.

Arbetstid

Den tid, inom vilken de i denna dom tillståndsgivna arbetena ska vara utförda, bestäms med stöd av 22 kap. 25 § andra stycket miljöbalken till 1 år, efter det att denna dom vunnit laga kraft.

Oförutsedd skada

Om den vattenverksamhet som avses med tillståndet medför skador, som mark- och miljödomstolen inte har förutsett, får den skadelidande framställa anspråk enligt 24 kap. 13 § miljöbalken på ersättning. Sådant anspråk ska för att få tas upp till prövning framställas till mark- och miljödomstolen inom 10 år från utgången av ovan angivna arbetstid.

Omrövning av tillstånd

Vid omrövning av tillståndet är sökanden enligt 31 kap. 22 § andra stycket 3. miljöbalken inte skyldig att utan ersättning avstå mer än en tjugondel (1/20) av den vattenmängd som omfattas av tillståndet till verksamheten.

Prövningsavgift

Mark- och miljödomstolen fastställer slutligt den, med stöd av 3 kap. förordningen (1998:940) om avgift för prövning och tillsyn enligt miljöbalken, tidigare fastställda avgiften för målets prövning. Härutöver åligger det också sökanden att ersätta domstolen för de i 25 kap. 8 § miljöbalken angivna kostnaderna i målet.

Rättegångskostnad

Sökanden åläggs att utge ersättning för rättegångskostnader till Länsstyrelsen i Skåne län med 2 400 kronor. På beloppet ska utgå ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom, till dess betalning sker.

Ogillade yrkanden

Mark- och miljödomstolen avslår övriga framförda yrkanden som inte särskilt behandlats ovan.

Underrättelse

Sökanden ska underrätta tillsynsmyndigheten så snart tillståndet tagits i anspråk.

ANSÖKAN

Vid Växjö tingsrätt, mark- och miljödomstolen, ansöker Y om tillstånd enligt miljöbalken till uttag av ytvatten ur Vegeån för jordbruksbevattning på fastigheten X, Ängelholms kommun, Skåne län. Sökanden avser att använda två eldrivna pumpar, Caprari MEC MR65-3/2A, med en kapacitet på 2*48 m³/tim.

Yrkanden

Sökanden yrkar att mark- och miljödomstolen

1. ger sökanden tillstånd att ur Vegeån från uttagspunkt på fastigheten X under perioden 15 mars -15 oktober, för bevattning av jordbruksmark bortleda 74 250 m³/år ytvatten, dock maximalt 1 536 m³/dygn.
2. fastställer tiden för anmälan om oförutsedd skada till fem (5) år från dag för dom i målet,
3. vid omprövning av tillståndet ska sökanden inte vara skyldig att utan ersättning avstå mer än en tjugondel (1/20) av den vattenmängd som omfattas av tillståndet till verksamheten,
4. godkänner den till ansökan fogade miljökonsekvensbeskrivningen (MKB), och
5. med stöd av 3 kap. 4-5 §§ förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken fastställer prövningsavgiften till 8 925 kronor.

Bakgrund och motiv för de sökta åtgärderna

Totalt fjorton fastighetsägare, som bedriver lantbruk inom Ängelholm och Helsingborgs kommuner, har för jordbruksverksamhetens bedrivande sedan 1970-talet bortlett ytvatten från Vegeån och Hasslarpsån för bevattningsändamål. Uttagen sker längs en sträcka av cirka 10 km.

Denna och kommande ansökningar görs i syfte att lagligförklara dessa uttag. För att administrera dessa ansökningar har fastighetsägarna bildat ”Bevattning ur Vegeå Ekonomisk Förening”. Skälet till ansökningarna är bl.a. att Länsstyrelsen i Skåne

län i november 2008 antagit riktlinjer för vattenuttag för bevattning. I dessa riktlinjer ger länsstyrelsen bl.a. uttryck för sin bedömning om det minsta flödet, som krävs i ett vattendrag, för att vatten ska kunna tas utan tillstånd. Beträffande uttag ur Vegeån gäller enligt länsstyrelsens riktlinjer att bevattningsuttag utan tillstånd inte får förekomma vid flöden understigande 30 procent av årsmedelvattenföringen.

Sökanden är lagfaren ägare till fastigheten X, Ängelholms kommun, och bedriver jordbruksrörelse med inriktning på bland annat odling av grönsaker, potatis och spannmål. Odling sker såväl på uttagsfastigheten som på angränsande egna fastigheter. Odlad areal uppgår till sammanlagt 132 ha.

Ansökta vattenmängder

Bevattningsbehovet grundar sig i huvudsak på vilka arealer och vilka grödor som odlas vid respektive lantbruk. Lokala variationer i det faktiska behovet kan förekomma, exempelvis beroende på vilken typ av jordar som odlas. Bevattningsbehovet har dock beräknats enligt samma metodik för de i ansökan ingående lantbruken, baserat på arealer och grödor, och anses utgöra behovet i området. Detta behov motsvaras av de i ansökan yrkade uttagen. Lantbrukarna i området bevattnar normalt sett mellan 20 – 25 mm per bevattningstillfälle. Baserat på enkätsvar från de i ansökan ingående lantbrukarna presenteras antalet bevattningstillfällen under bevattningssäsongen vid normal respektive torrår i en tabell i MKB:n.

I skriften *Klimatförändringarnas påverkan på markavvattning och bevattning* (Jordbruksverket, 2007), som utgör underlagsrapport till Klimat- och sårbarhetsutredningen, anges att det i Sverige tas ut ca 100 miljoner m³ för bevattning av ca 100 000 hektar jordbruksmark, det vill säga i genomsnitt 1 000 m³ per hektar. Bevattningsbehovet i det aktuella området är ca 840 m³ per hektar för torrår och ca 390 m³ för normalår, alltså betydligt mindre än genomsnittet i Sverige.

Företagets utförande

För uttag av vatten kommer två eldrivna pumpar att användas. Bevattning kommer att ske med bevattningskanon. De grödor, som ska bevattnas, består huvudsakligen av spannmål, grönsaker och potatis. Det sökta uttaget är beräknat efter behovet vid torrår och uppgår till 74 250 m³. Ett normalår beräknas vattenbehovet uppgå till ca 29 000 m³.

Rådighet

Sökanden är lagfaren ägare till aktuell fastighet och har därför sådan rådighet som krävs enligt 2 kap. 1 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet (restvattenlagen) för att bedriva den sökta vattenverksamheten.

Motstående intressen, sakägare och ersättningserbjudanden

Sökanden bedömer med beaktande av att vattenverksamheten varit i drift sedan decennier tillbaka och då inga skador påtalats eller uppmärksammas på annat sätt, att den sökta vattenverksamheten inte riskerar att skada eller påverka några allmänna eller enskilda intressen.

Sökanden har, utifrån vad som anges i 11 kap. 7 § miljöbalken utrett vilka andra verksamheter som i framtiden kan komma att beröra samma vattentillgång och som därtill främjar allmänna eller enskilda ändamål av vikt. Vid denna utredning kan konstateras att de fjorton sökandena inom ramen för ”Bevattning ur Vegeå Ekonomisk förening” brukar all jordbruksmark nedströms den längst uppströms liggande uttagpunkten och ner till det, att Vegeån mynnar i havet. Man har även tittat på om det finns några lantbruksintressen på en sträcka av 5 km uppströms den längst upp belägna uttagpunkten i Vegeån, och som på sikt skulle kunna ha intressen, som berör denna vattentillgång och även härvid kunnat konstatera att så inte är fallet. Bedömningen stöds vidare av det faktum att dessa lantbrukare har tillfrågats om att

medverka i föreliggande ansökningar, men de har avböjt. Några synpunkter av detta slag har inte heller framförts inom ramen för samrådet.

Hydrologiska förhållanden

Medelvattenföringen i Vegeån är 4,8 m³/s. Åns vattenföringsvariation är emellertid mycket stor; från knappt en kubikmeter till över 20 m³/s vid högflöden. Vattenföringen i Vegeån mäts sedan 1977 kontinuerligt av SMHI vid station 2196 Åbromölla. Stationens avrinningsområde är 119 km², vilket kan jämföras med hela Vegeåns avrinningsområde, som uppgår till 492 km². Någon kontinuerlig vattenföringsmätning nedströms Åbromölla finns inte. Vegeåns Vattendragsförbund har dock tagit fram en hydrologisk modell för Vegeån, vilken använts för att beräkna vattenföringen på de sträckor av Vegeån och Hasslarpsån som uttagen sker. Likaså finns via SMHI en hydrologisk modell att tillgå för området. Enligt SMHI:s modell är medelvattenföringen i det aktuella området i Vegeån 4,58 m³/s och i Hasslarpsån 1,33 m³/s. För medellågvattenföringen är motsvarande siffror 0,49 m³/s respektive 0,15 m³/s.

På aktuell sträcka av Vegeån och Hasslarpsån påverkar dock havet kraftigt vattennivåerna. Bottennivån i de nedre delarna av Vegeån ligger -1,6 meter under havet, vilket innebär att vattennivåerna i havet, där det råder ett halvdagligt tidvatten, i stor utsträckning styr vattensituationen i ån. Detta innebär i sin tur att vattennivåerna i de nedre delarna av Vegeån är relativt okänsliga för flödesvariationer. Vid vattennivåmätningar på aktuell sträcka under perioden juni-augusti 2011 var vattennivåerna i stort sett konstanta, trots minskad vattenföring i Åbromölla.

Planfrågor

Den sökta verksamheten omfattar Ängelholms och Helsingborgs kommuner. I båda kommunernas översiktsplaner framhålls vikten av att bibehålla jordbruket i området, och jordbruksmarken klassas här som värdefull. Vare sig Ängelholms eller

Helsingborgs kommun har fastställt någon detaljplan eller områdesbestämmelse för nu aktuellt område.

Strandskydd, Natura 2000, riksintressen m.m.

Berört land- och vattenområde längs de aktuella åsträckorna omfattas av strandskydd. Den sökta verksamheten bedöms inte resultera i någon betydande påverkan på friluftslivet eller livsvillkoren för växt- och djurliv. Miljöbalken fastställer dessutom uttryckligen att förbuden i 7 kap. 15 § inte gäller byggnader, anläggningar, anordningar eller åtgärder som inte avser att tillgodose bostadsändamål, om de behövs för jordbruket och de för sin funktion måste finnas eller vidtas inom strandskyddsområdet. Den föreliggande verksamheten hamnar således inte i konflikt med strandskyddet.

Vegeån korsas nära Vegeholm av Västkustbanan, vilken utgör riksintresse för järnväg.

Området där Vegeån mynnar i Skälderviken berörs av två riksintressen för naturvård enligt 3 kap. 6 § miljöbalken, motiverat av ett rikt fågelliv och dess viktiga roll för fiskereproduktion. Riksintressena benämns *Ängelholms strandskog* och *Farhult-Görslövsån-Vegeåns mynning*.

Området nedströms Västkustbanans korsande av Vegeån utgör riksintresse för friluftsliv enligt 3 kap. 6 § miljöbalken samt enligt 4 kap. 2 § miljöbalken.

Skälderviken ingår i riksintresse för kustzon (högexploaterad kust) enligt 4 kap. 4 § miljöbalken.

Området invid och väster om Vegeåns mynning skyddas enligt EU:s bevarandenätverk Natura 2000, både vad gäller fåglar och habitat. Behovet av fågelskydd kommer sig av den artrikedom som finns i viken, särskilt av rödlistade arter. Habitat-skyddet beror i första hand på de grundare områdena nära strandremsan vilka är

viktiga reproduktionsområden för bland annat sill, torsk och flatfisk. Området utgör även reproduktionsområde för mindre fiskarter, vilka i sin tur utgör föda åt större predatorer. Strandområdet har under lång tid betats, och där djuren har trampat har grunda gropar, skonor, bildats. Då dessa skonor vattenfylls skapas mycket speciella habitat för växter och djur.

Att ett område har Natura 2000-status innebär inte ett förbud mot ingrepp i området, men att förändringar inte får ske på sådant sätt att bevarandestatusen för områdets riskeras.

Motsvarande område som skyddas enligt Natura 2000 skyddas även enligt Ramsarkonventionen. Konventionen pekar ut särskilt skyddsvärda våtmarksområden, ofta med fokus på fågellivet i våtmarkerna.

Vattenområdet utanför Vegeåns mynning i Skälderviken är också naturreservat.

Skäldervikens stora naturvärde ligger i det rika fågellivet, samt i reproduktionsområden för ett flertal fiskarter. Livsvillkoren i viken är till viss del kopplade till vattnet från Vegeån, men villkoren bedöms mer kopplade till vattnets kvalitet än till dess kvantitet. Den sökta verksamheten bedöms inte negativt påverka vattenkvaliteten i Vegeån.

Den sökta verksamheten bedöms inte till någon del påverka något av riksintressena negativt eller de värden som skyddas genom Natura 2000-området och naturreservatet.

Sammantaget bedöms den sökta verksamheten inte stå i konflikt med de områdesskydd och områdesbestämmelser som finns i området, förutsatt att uttagen sker på ett sådant sätt att ekologiskt och sociologiskt hållbar vattenföring upprätthålls i Vegeån.

Kulturmiljö

Längs den berörda sträckan av Vegeån finns tre områden, som är av särskild kulturhistorisk vikt.

- Vegeholm är skyddad som särskilt viktig kulturmiljö på grund av den månghundraåriga, sammanhängande och väl bevarade storgodscharaktären området besitter.
- Strövelstorp är skyddad som särskilt viktig kulturmiljö. Samhället utgör ett gott exempel på 1800-talets skiftade skånska jordbrukssamhällen.
- Rögje gård och landskapet däromkring är skyddad som särskilt viktig kulturmiljö, då de är starkt påverkade av storgodsbruken och 1800-talets jordreformer.

Fiske

Kustområdet utanför Vegeåns mynning i Skälderviken är av länsstyrelsen klassificerat som naturreservat enligt 7 kap. 4 § miljöbalken för dess betydelse för fiskreproduktion, mussel- och fågelliv. En stor del av Skälderviken är klassificerad som ”Naturvårdsprogram Marint” enligt 3 kap. 6 § miljöbalken. Naturvårdsprogrammet omfattar de grundare områdena nära kusten, vilka är viktiga reproduktionsområden för bland annat sill, torsk och flatfisk. Det är även ett reproduktionsområde för mindre fiskarter, vilka i sin tur utgör föda åt större predatorer.

Rekreation och friluftsliv

Vattenuttag för bevattning har pågått under lång tid i det aktuella området och fortsatta vattenuttag bedöms inte förändra förutsättningarna för rekreation och friluftsliv. En på sikt tänkbar negativ effekt av uttagspunkterna är ett försvårat tillträde till allemansrättsliga områden, då dåligt planerade uttagsanordningar kan utgöra ”barriärer”, som är svåra att ta sig förbi. I dagsläget är merparten av områdena som berörs inte allemansrättsliga men Ängelholms kommun önskar på sikt att allemans-

rättsliga promenadstråk ska anläggas längs hela Vegeån. Om så blir fallet är det viktigt att uttagspunkterna inte utgör hinder som blir svåra att ta sig förbi.

Miljökonsekvenser

Verksamheten

I miljökonsekvensbeskrivningen, MKB, redovisas den sökta verksamhetens direkta och indirekta effekter på de intressen, som anges i 6 kap. 3 § miljöbalken.

Till ansökan fogad MKB är framtagen gemensamt för de fjorton lantbruken längs Vegeån och Hasslarpsån. Merparten av sökandena, tolv stycken, kommer ansöka om uttag ur Vegeån och två stycken om uttag ur Hasslarpsån. Yrkandena i respektive ansökan avser uttagsvolym, som beräknats efter behovsanalys för år, då bevattningsbehovet är som störst, d.v.s. vid torrår och odling av mest vattenkrävande gröda. Sannolikheten för att ett torrår sammanfaller med att samtliga bevattnare odlar de mest bevattningskrävande grödorna och att samtliga bevattningsuttag dessutom sker samtidigt bedöms som mycket liten. Trots detta utgår miljökonsekvensbeskrivningen från ett sådant s.k. worst case-scenario, innebärande miljökonsekvenserna vid ett största sammantaget bevattningsuttag vid låga vattenflöden.

Det ska även påpekas att de sökta vattenverksamheterna pågått i nuvarande omfattning sedan 1970-talet, och i mindre omfattning sedan 1950-talet, utan att några uppgifter om påverkan eller skador rapporterats. Vad gäller vattenflödet i Vegeån på aktuell sträcka är det viktigt att påpeka att detta i mångt och mycket styrs av havsnivåer, vilket innebär att flödesmätningar ofta inte ger en rättvisande bild av vilka tillgängliga vattenvolymer som finns i vattendraget.

Bevattningsperioden sträcker sig från april till mitten av oktober. Det totala bevattningsbehovet för samtliga sökanden under ett torrår har beräknats till ca 628 000 m³. Av detta tas ca 588 000 m³ ur Vegeån och ca 40 000 m³ ur Hasslarpsån. Under ett normalår uppskattas det sammanlagda behovet till ca 289 000 m³. Som grund för beräkning av bevattningsbehovet ligger lantbrukarnas egna uppgifter om antalet

bevattningstillfällen (givor), grödor och arealer. Den sammanlagda bevattnade arealen uppgår till 746 ha.

Vattenbalansen för hela bevattningssäsongen har beräknats genom att relatera det totala vattenbehovet under ett torrår i relation till vattenmängderna i Vegeån och Hasslarpsån under samma tid. Den totala vattenmängden har härvid uppskattats genom att förutsätta konstant medellågvattenföring under hela bevattningssäsongen. Vid denna beräkning har inte nettotillförsel av vatten till Vegeån från bl.a. Findus och kommuner anslutna till Sydsvatten räknats in. Vid dessa konservativa beräkningar utgör det totala vattenbehovet ca 6 - 7 procent av det i Vegeån tillgängliga vattnet under perioden. Motsvarande siffror för Hasslarpsån är ca 1 - 2 procent.

Det maximala momentana uttaget har också beräknats utifrån ett tänkt scenario där lantbrukarna samtidigt kör sina bevattningsanläggningar med full kapacitet under ett dygn. Det maximala momentana uttaget ur Vegeån uppgår i detta scenario till 0,18 m³/s eller ca 14 000 m³/dygn och för Hasslarpsån är motsvarande siffror 0,03 m³/s eller ca 2 000 m³/dygn. Sannolikheten att detta scenario skulle inträffa bedöms, på sätt anförts ovan, som mycket liten.

Hela Vegeåns huvudfåra är klassad som "Tätortsnära natur" med syfte att skydda och förvalta de för naturvård och friluftsliv mest värdefulla områdena i närheten av skånska tätorter. De båda vattendragen ingår vidare i "Kulturmiljöprogram för Skåne".

Vattenkvalitet

Enligt den uppdelning, som gjordes i samband med implementeringen av EU:s ramdirektiv för vatten, omfattas Vegeåns huvudfåra av tre ytvattenförekomster. Av dessa berörs de två nedströms liggande förekomsterna, och dessa har enligt statusklassificeringen sammanfattningsvis en dålig ekologisk status, där bedömningen av fisk är den avgörande parametern för denna klassificering. Därtill berörs ytvattenförekomsten Hasslarpsån mellan dess sammanflöden med Skavebäcken och Vegeån, som också den har klassificerats som dålig ekologisk status.

För de sträckor som bedöms ha dålig status är bedömningen av fisk den avgörande parametern. Vattenmyndigheten anger dock uttryckligen att bedömningen är osäker samt att åsträckorna måste elfiskas fler gånger och på fler lokaler för att en säkrare analys ska kunna göras.

Halterna av fosfor och kväve är höga. Mätningar under perioden 1988-2009 visar dock på minskade kvävehalter i Vegeån och minskade fosforhalter i Hasslarpsån.

Sökandena gör bedömningen, att bevattningsuttagen inte kommer att påverka den ekologiska statusen i negativ riktning.

Föroreningar

Den sökta verksamheten bedöms inte medföra några föroreningsutsläpp i mark, vatten eller luft. Från jordbruket i sig sker ett visst näringsläckage och vid en överdriven bevattning kan detta läckage öka. Väl avvägd bevattning kan dock minska näringsläckaget. Då även ekonomiska skäl talar för att lantbrukaren i möjligaste mån undviker överbevattning bedöms inte risken för förorening till följd härav som särskilt stor.

Risk för oljespill eller andra läckage vid hantering av de pumpar, som används för de sökta vattenuttagen, föreligger. Lantbrukarna har härvid att iakttaga stor försiktighet samt att hålla god beredskap för omhändertagande, om olyckan trots allt skulle vara framme.

Slutligen ska nämnas att några av lantbrukarna i dagsläget har traktordrivna pumpar vilket innebär ett visst, dock mycket begränsat, bidrag till luftföroreningarna i området.

Nationella miljö kvalitetsmål

Av de sexton nationella miljömålen är det främst följande fyra mål som kan komma att beröras av den sökta verksamheten: Levande sjöar och vattendrag, ingen över-

gödning, ett rikt odlingslandskap och ett rikt växt- och djurliv. Den sökta verksamheten bedöms inte ha någon betydande påverkan på dessa nationella miljökvalitetsmål.

Nollalternativet och alternativa lokaliseringar mm

Nollalternativet innebär i detta fall att inget ytvatten bortleds från Vegeån. Möjligheten till bevattning är en absolut förutsättning för ett ekonomiskt hållbart jordbruk. Nollalternativet bedöms därför innebära en gradvis avveckling av jordbruket i området, vilket skulle strida mot flertalet av de intressen som ur ett allmänt perspektiv är skyddsvärda.

Uttag för bevattning med ytvatten förutsätter ett vattendrag med tillräckliga flödesvolymerna. Några andra vattendrag än Vegeån och Hasslarpsån finns inte i anslutning till de marker som sökandena äger och brukar. Det finns således inte några alternativ lokaliseringar för dessa ytvattenuttag.

Tänkbara alternativ till bevattningsuttag ur Vegeån och Hasslarpsån är en övergång till bevattning med grundvatten. Denna lösning kräver omfattande utredningar och investeringar i form av brunnar, pumputrustning m.m. Med beaktande av att ytvattenuttagen pågått sedan i vart fall 1970-talet, och då utredningar visar på liten risk för påverkan eller skada, bedöms grundvattenalternativet som mindre lämpligt. Härtill kommer att grundvatten i större utsträckning anses utgöra en ändlig resurs, samt att ytvattnets högre näringsinnehåll gör det mer lämpat för bevattning.

Sammanfattningsvis och på sätt redovisas ovan bedöms den sökta verksamheten inte medföra skada eller olägenhet av betydelse på vare sig allmänna eller enskilda intressen i området.

Påverkan av klimatförändringar

I denna del av Skåne förväntas nederbörden öka med 15 procent till år 2100. Sommarnederbörden förväntas minska medan nederbörden för övriga årstider förväntas öka. Även nederbördsintensiteten förväntas öka.

Klimatförändringens effekter är fortfarande osäkra. Med beaktande av verksamhetens art och omfattning kommer i ansökan inte klimatförändringen att beaktas avseende de yrkade bevattningsuttagens storlek. Bevattningsbehovet och bevattningsuttagens effekter bedöms utifrån dagens förhållanden.

Det kommer att föreskrivas som ett villkor till eventuella domar att vattennivåerna i Vegeån ska överskrida en hållbar nivå för att uttag ska få ske. Eventuella förändringar i vattendragets flödesregim som en följd av klimatförändringen, i form av exempelvis lägre vattenföring under somrar, kan därigenom innebära att bevattningsstopp inträder oftare än idag. Genom villkoret regleras eventuella negativa biologiska effekter orsakade av bevattningsuttagens påverkan på vattennivåerna. Om en situation i framtiden skulle uppstå, som innebär att yrkanden i föreliggande ansökningar inte skulle vara tillräckliga för verksamhetens art, kommer denna fråga att hanteras då i form av nya ansökningar.

Avseende eventuella miljökonsekvenser som en följd av vattenuttagen föreslås i MKB:n att en lägsta vattennivå i ån, under vilken inga bevattningsuttag får ske, föreskrivs som villkor i domar. Denna vattennivå ska vara sådan att så länge vattennivån överskrider nivån orsakar uttagen inga oacceptabla miljökonsekvenser. Detta innebär att ur miljökonsekvenssynpunkt är frågan om klimatförändringens eventuella påverkan på vattenföring och vattennivåer inte intressant. Skulle det i framtiden visa sig att vattenföring och vattennivåer i ån sjunker av någon anledning, så är de allmänna intressena i ån skyddade genom att bevattning inte får ske under nämnda vattennivå.

Tillåtlighet

Tillåtlighet enligt 2 kap. miljöbalken

Sökanden har själv och genom anlitate tekniska konsulter erforderlig kunskap för att bedöma eventuella miljö- och hälsorisker som skulle kunna uppkomma i samband med den sökta vattenverksamheten.

I ansökan jämte bilagor redovisade yrkanden och villkor bedöms vara tillräckliga försiktighetsmått för att motverka att verksamheten, vilken till sin art och omfattning är begränsad, riskerar att medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.

Lokaliseringen står inte i strid med reglerna i 3 och 4 kap. miljöbalken och verksamheten kommer inte att medföra olägenheter för människors hälsa eller miljön. Kemiska produkter, som kan medföra risk för skada på människors hälsa eller miljön, kommer inte att användas.

Ansökan, som avser ett sedan mer än trettio år etablerat ytvattenuttag, bedöms i övrigt inte strida mot de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken.

Tillåtlighet enligt 11 kap. miljöbalken

För den sökta verksamheten kommer befintlig pump- och vattenspridningsutrustning att användas. Kostnaden för utrustningen, i den del den utgör vattenverksamhet understeg vid förvärvstillfället 100 000 kronor. Den sökta bevattningen är en förutsättning för att ett konkurrenskraftigt och modernt jordbruk ska kunna bedrivas på fastigheten, och för att landskapet ska kunna hävdas. Som redovisats ovan bedöms den sökta vattenverksamheten inte medföra någon skada eller olägenhet på allmänna eller enskilda intressen i området. Verksamheten har pågått under flera decennier utan att några skador har påtalats och är därför mer att se som en laglig förklaring av en pågående verksamhet. Som redovisas i tabell 10.1 i miljökonsekvensbeskrivningen uppgår driftkostnaderna för sökandens bevattningsuttag till ca 109 000 kronor per år, medan de merintäkter, som bevattningsuttaget genererar, uppgår till ca 1 750 000 kronor.

Med beaktande av vad som anförts ovan anser sökanden att nyttan med företaget är uppenbar och att ett bifall till ansökan inte står i strid med 11 kap. 6 § miljöbalken.

Övrigt avseende tillåtligheten

Det sökta bevattningsuttaget bedöms inte medföra att någon miljö kvalitetsnorm överträds och står därför inte i strid med miljöbalken.

Länsstyrelsens beslut

Länsstyrelsen har i beslut av den 22 november 2011 fastställt att den ovan redovisade vattenverksamheten inte kan antas medföra betydande miljöpåverkan.

Kontroll och uppföljning

Det föreslås att senast två månader efter det att samtliga bevattningsuttag vunnit laga kraft ska sökandena gemensamt och efter samråd med tillsynsmyndigheten fastställa ett kontrollprogram. Kontrollprogrammet ska anpassas till de villkor som kommer att fastställas i tillstånd för verksamheterna. För aktuella bevattningsuttag bör fastställas om mätningar av uttagna vattenmängder. Vattenmängder bör registreras och redovisas till tillsynsmyndighet för att konstatera att en eventuell domsvillkor efterlevs.

Arbetstid

Ingen arbetstid har föreslagits av sökanden. Sökanden uppger dock att om domstolen ändå bedömer det nödvändigt så kan tiden bestämmas till ett år.

Oförutsedd skada

Sökanden föreslår att tiden för anmälan om ersättning till följd av oförutsedd skada blir bestämd till fem (5) år från lagakraftvunnen dom i målet.

Förslag till villkor

Sökanden föreslår att följande villkor föreskrivs för tillståndet.

1. Verksamheten ska bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad som angivits i ansökan jämte bilagor samt enligt vad sökanden i övrigt har uppgett eller åtagit sig i målet.
2. Från vattendraget bortlett ytvatten ska mätas med summerande vattenmätare.
3. Senast två månader efter det att samtliga i MKB:n till denna ansökan redovisade bevattningsuttag vunnit laga kraft, ska sökandena gemensamt och efter samråd med länsstyrelsen ta fram ett kontrollprogram.

TIDIGARE BESLUT

Det finns två äldre domar som medger vattenuttag ur Vegeån. Den äldsta domen, Södra Åsbo häradsrätts dom av den 20 oktober 1896, medger tidigare Skånska Sockerfabriksaktiebolaget, numera Svenska Sockerfabriks AB, en rätt att ur Vegeån bortleda 167 l/s för det tidigare sockerbruket i Hasslarp. Detta tillstånd utnyttjas dock inte längre eftersom verksamheten och sockerbruket lades ner 1993.

Den andra domen, Söderbygdens vattendomstol AD 122/1949, medger tidigare Höganäs Billesholms AB, idag Höganäs AB, rätt att från Vegeån bortleda 13 l/s ytvatten för förbrukning inom Hyllinge samhälle. Som villkor för detta tillstånd gäller dock att motsvarande vattenvolymer återförs till Vegeån. Det är i dag oklart om tillståndet fortfarande är i drift.

Båda ovannämnda tillstånd för uttag berör uttagspunkter väl uppströms samtliga sökandens uttagspunkter.

INKOMNA YTTRANDE

Allmänna intressen

Kammarkollegiet och Naturvårdsverket har inte yttrat sig i målet.

Sveriges geologiska undersökning, SGU, Havs- och vattenmyndigheten, HaV, och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, uppger att myndigheten avstår från att lämna yttrande.

Länsstyrelsen i Skåne län anför bland annat följande. Enligt framtagen MKB innebär de sammanlagda uttagen i ”worst case” att i stort sett hela det tillgängliga flödet i vattendraget bortleds. I något fall överstiger även uttagen i ”worst case” det tillgängliga flödet i vattendraget.

Enligt VISS är statusen för Vegeå och Hasslarpsån klassad som dålig. Vattendragens dåliga status beror bland annat på att ett stort näringsläckage från flera olika källor såsom jordbruk, reningsverk och industrier. Det stora näringsläckaget bidrar till ökad tillväxt av alger och annan växtlighet. När vattenföringen i vattendraget minskar, bland annat på grund av vattenuttag, koncentreras näringsämnen i vattnet.

Den ökade näringskoncentrationen påverkar i sin tur syrehalten i vattnet i negativ riktning vid nedbrytning av organiskt material i vattendraget. En annan faktor som påverkar syrehalten i vattnet är temperaturen då varmt vatten innehåller mindre syre. Syrehalten i vatten för laxartade fiskar bör överstiga 5 mg per liter. Vid halter under 3 mg per liter är skadeverkningarna stora. Enligt mätningar som har utförts i Vegeå inom den samordnade recipientkontrollen åren 2011 och 2012, har syrgashalten understigit 3 mg per liter vid upprepade tillfällen under sommarmånaderna.

En minskad vattenföring leder även till att sedimentationen i vattendraget ökar. Detta tillsammans med sämre vattenkvalitet och igenväxning försämrar fiskens vandringsvägar och påverkar de vattenlevande organismerna negativt.

Det är inte enbart vattennivån i vattendraget som är väsentlig utan även vattenflödet i ån och mängden tillfört sötvatten i havet från vattendraget. Det söta vattnet från vattendraget är en förutsättning för de livsmiljöer som finns vid Vegeåns mynning i Skälderviken. I detta område finns bland annat Natura 2000-naturtyperna estuarier och ler- och sandbottnar som blottas vid lågvatten. Då det sökta vattnet från vatten-

draget blandas med det salta havsvattnet utgör naturtyperna komplexa livsmiljöer där artsammansättningen kan bestå av både djur och växter som har sitt ursprung i marint, bräckt eller sötvattenmiljö. De grunda bottarna utgör en viktig miljö för häckande och födosökande fåglar samt som yngel- och uppväxtplats för fiskar.

Vattnet från Vegeå stannar kvar länge i mynningsområdet på grund av det revelsystem som finns och är därför känsligt för förändringar av flödet från ån och dess vattenkvalitet. En minskad vattenföring i vattendraget kan leda till att salthalten och vattenflödesdynamiken vid åns mynning förändras för snabbt för att stationära arter ska kunna anpassa sig. Torrläggning under längre perioder av redan grunda bottnar kan påverka djur och växter negativt. Områden som har varit viktiga födosöksplatser för vadarfåglar kan också komma att försvinna.

SMHI har gjort klimatanalyser som visar att det i framtiden i södra Sverige kommer att vara betydligt fler dygn där vattenföringen är lägre än medellågvattenföringen. När antalet dygn med låg vattenföring blir fler ökar också risken för skada på det biologiska livet i ån och Natura 2000-naturtyperna.

I MKB:n beskrivs att vattenuttagen pågått under flera årtionden och att det därmed skulle vara bevisat att uttagen inte har någon skadlig effekt. Länsstyrelsen gör motsatt bedömning, nämligen att långvariga vattenuttag kan ha bidragit till den låga diversiteten i vattendraget.

I MKB:n saknas en beskrivning av hur låga flöden påverkar de växter och djur som lever i ån. Det framkommer inte hur strömvattensbiotoper nedströms kommer att påverkas av minskat flöde, främst under torrperioder då den vattentäckta ytan minskar. Vidare beskrivs inte hur ett minskat flöde påverkar temperaturen och syrehalten. Det saknas även en diskussion om effekten av hur det låga flödet bidrar till minskad spädning av de utsläpp som förekommer i ån.

Enligt MKB:n överstiger det maximala beräknade momentana uttaget det tillgängliga flödet i vattendraget vid mätsationen Åbromölla vid lägsta dygnsvattenföringen som uppmäts. Detta scenario är naturligtvis helt oacceptabelt.

Vid en beräkning av flödena vid lågvattenföring med en 10 års återkomsttid anges 0,2 kubikmeter per sekund för station 9A respektive 0,05 kubikmeter per sekund för station 19 enligt MKB:n. Vid ett antagande om uttag enligt ”worst case” för Vegeå respektive Hasslarpsån bortleds i stort sett hela det tillgängliga flödet från vattendragen vid dessa flöden. Även dessa scenarier är helt oacceptabla.

Beskrivningen av alternativ är ytterst kortfattad. Ett möjligt alternativ till vattenuttag ur Vegeå och Hasslarpsån skulle kunna vara grundvattenuttag. Den övre grundvattentillgången, i gruslagret, har mycket goda förutsättningar för vattenuttag. Även bevattningsdammar skulle kunna vara ett bra alternativ, åtminstone att ta till vid låga flöden i vattendragen.

Både verksamhetsutövaren och tillsynsmyndigheten måste kunna avläsa flödet eller stoppnivån på ett tydligt sätt. Länsstyrelsen anser att om pglar används så är det lämpligt med dubb i betongbroar eller liknande i händelse att pglarna förstörs. Placeringen av pglarna bör tas fram i samråd med hydrotekniskt kunnig person och mätas in.

Stoppnivån måste baseras på ett ekologiskt hållbart flöde. Sökanden har inte redovisat vilket flöde som är ekologiskt hållbart. Med anledning av detta anser länsstyrelsen att uttag inte kan ske när vattenföringen understiger 30 procent av årsmedelvattenföringen (MQ) för uttag i Vegeå. För Hasslarpsån anser länsstyrelsen att inga uttag kan ske när vattenföringen understiger 25 liter per sekund och meter åbredd. Enligt länsstyrelsens bedömning riskerar ett lägre flöde att motverka arbetet med miljökvalitetsnormerna för Vegeå och Hasslarpsån som ska uppfylla kraven för god status år 2021. Inom miljökvalitetsnormerna finns ett krav om icke försämring.

Om mark- och miljödomstolen ger tillstånd till vattenuttagen ska tillståndet tidsbegränsas till att gälla i 30 år. Länsstyrelsen ser att framtida klimatförändringar med ökade behov av bevattning samt framtida förändrad markanvändning som skäl att tidsbegränsa tillståndet.

Länsstyrelsen anför vidare bland annat följande. Sökanden har angivit nya uppgifter för MLQ och LLQ för Vegeån enligt SMHIs S-HYPE-modell. Enligt modellen utgör de maximala uttagen ur Vegeån cirka 44 procent av LLQ respektive 27 procent av MLQ för Vegeå. Länsstyrelsen anser fortfarande att detta är en betydande mängd vatten och att sökanden måste belysa vilka konsekvenser vattenuttagen får för det biologiska livet i vattendraget.

Baserat på erfarenhet anger sökande att vattennivåerna i det aktuella området normalt sett sjunker till en viss nivå, som därefter blir densamma, trots torrväder och fortsatta bevattningsuttag. Som stöd för detta hänvisar sökande till mätresultat från mätstationen i Åbromölla och en mätstation i Hyllinge, vilka visar, att vattennivån i vattendraget sjunker i ungefär samma takt som flödet i ån, tills vattennivån når cirka 2,5 m [RH2000] och därefter förblir vattennivån konstant, trots att flödet fortsätter att sjunka något. Länsstyrelsen emotsätter sig inte detta resonemang men menar att det är svårt att med säkerhet dra sådana slutsatser från en sådan begränsad mätserie som denna. En annan faktor som ytterligare förstärker osäkerheten är att mätstationerna ligger långt ifrån varandra och vattennivåerna därför kan variera mellan mätpunkterna. För att med större säkerhet kunna visa på ett samband mellan vattennivån och flödet i ån borde sökanden mäta i samma punkt över en längre tid.

Länsstyrelsen efterlyser ett lägsta flöde alternativt en lägsta nivå under vilka inga uttag får ske. Med stöd av resonemanget kring grundvattentillförsel i vattendraget samt att vattennivån håller sig konstant kring 2,5 m (RH2000), föreslår sökande att den lägsta nivå under vilka inga uttag får ske ur vattendraget sätts till 2,4 m (RH2000) mätt i mätpunkten vid Hyllinge. Länsstyrelsen ser positivt på att sökande har presenterat ett förslag till lägsta nivå i vattendraget. Sökande har dock inte beskrivit vad denna föreslagna nivå grundar sig på annat än att nivån om 2,5 m är

konstant trots ett minskat flöde i ån. Sökanden måste beskriva vilka konsekvenser denna vattennivå får för vattendraget och om nivån är godtagbar ur ett ekologiskt hållbart perspektiv. Att endast ange att vattennivån är konstant vid denna nivå är inte ett hållbart argument för att denna nivå är godtagbar.

Länsstyrelsen anser att det alltid måste finnas en viss framrinning i vattendraget och att ett sådant lägsta flöde måste fastställas, om mark- och miljödomstolen lämnar tillstånd till vattenuttagen. Lämpligen fastställs ett sådant lägsta flöde vid mätstationen i Åbromölla.

Länsstyrelsen anser inte, att MKB:n uppfyller kriterierna i 6 kap. 3 § miljöbalken, då det saknas underlag för att kunna bedöma verksamhetens påverkan på det biologiska livet i vattendraget och därmed dess påverkan på den ekologiska statusen för vattendraget.

Länsstyrelsen yrkar ersättning för handläggningen med totalt 2 400 kr.

Miljönämnden i Helsingborgs kommun anför bl.a. följande. I MKB:n anføres att det är mycket svårt och kräver stora insatser i form av såväl arbetstid som pengar för att kunna fastställa vilken vattenföring som är ekologiskt hållbar. Någon form för ekologiskt hållbart flöde har inte presenterats. I MKB:n föreslås istället att vattennivån, och inte vattenföringen, ska vara den styrande parametern.

Enligt EU:s vattendirektiv ska alla större vattendrag nå god kemisk och ekologisk status. För Hasslarpsån och Vegeån ska dessa mål nås innan 2021. De sträckor som berörs i nu aktuella ansökningar har alla dålig ekologisk status, där statusen för fisk synes vara den avgörande parametern.

I MKB:n presenteras flödesdata från mätstation vid Åbromölla. Stationen ligger betydligt längre uppströms än de aktuella uttagen, varför de slutsatser som dras till följd av dessa mätdata kan ifrågasättas.

Vegeåns vattendragsförbund har bl.a. i recipientkontroller redovisat flödesmätningar från såväl Vegeåns mynning i Skälderviken som i Hasslarpsåns mynning i Vegeån. Dessa flödesdata får anses vara betydligt mer relevanta vid bedömning av vattenuttagens konsekvenser eftersom de ligger i närheten, nedströms de sökta uttagningsspunkterna. MKB:n bör därför kompletteras med flödesdata från respektive ås mynning och bedömningarna av uttagens konsekvenser eventuellt revideras därefter.

I bevarandeplanen för Natura 2000-området Skälderviken anges vattenreglering, torrläggning och dikning som en av de största riskerna för fågellivet i området. I MKB:n har kort angetts att Natura 2000-områdena inte kommer att påverkas av vattenuttagen. Dessa bedömningar har t.ex. inte underbyggts av några konkreta beräkningar av det minskade flödets påverkan på Natura 2000-området, utan sökandena synes ha nöjt sig med att kort sluta sig till att vattnets kvalitet är av större betydelse än dess kvantitet. Eftersom bevarandeplanen uttryckligen anger att vattenreglering är en av de största riskerna för skyddsområdet, bör en sådan slutsats inte kunna dras utan väl underbyggd fakta.

Med anledning av skyddsbeskrivningarna för de olika Natura 2000-områdena torde vattenkvantiteten ha en avgörande betydelse för skyddsvärdena. Miljönämnden anser därför inte att de sökande visat att de ansökta uttagen inte kommer att påverka miljön i Natura 2000-områdena på ett betydande sätt.

Utöver att påverkan på Natura 2000-områdena anses otillräckligt utredd, är de alternativa metoderna otillräckligt belysta. I MKB:n anges att det vore orimligt att istället för åvatten använda grundvatten. Några kostnadsberäkningar finns dock inte att tillgå, varför detta ställningstagande får anses mycket dåligt underbyggt.

Miljönämnden anser att såväl grundvattenuttag som dagvattendammar bör utredas närmare och kostnaderna för dessa alternativ ska ställas mot de miljöaspekter som kan motivera dessa alternativa metoder. Utifrån förevarande MKB anser miljö-

nämnden inte att det är visat att det vore orimligt att kräva att uttag sker på annat sätt än ur Vegeån eller Hasslarpsån, när så krävs av miljöhänsyn.

Eftersom sökandena inte kunnat presentera någon angiven nivå för vattenföringen som är ekologiskt hållbar anser miljönämnden att de riktlinjer som länsstyrelsen tagit fram för vattendragen i Skåne ska vara gällande. Nämnden anser att sökanden inte har presenterat några acceptabla skäl att frånga dessa riktlinjer. När vatten inte kan tas ur ån bör alternativa metoder väljas. Således får utredningen om alternativa metoder en nära koppling till de villkor som bör fastställas i enlighet med befintliga riktlinjer som anger begränsningar för vattenuttaget.

Grundvattenmängd och effekterna av tillflödet är svårt att kvantifiera. Alltså kan sökanden inte med tillräcklig säkerhet visa att grundvattentillförseln är tillräcklig för de sökta vattenuttagen. Det är också anmärkningsvärt att det framställs som att sökandena vet att de uttag som söks, balanseras av grundvattentillförseln, då några mätningar inte har gjorts av de nuvarande vattenuttagen.

Sammantaget anser miljönämnden att en gräns för när vattenuttag inte får ske är viktigt för att åarnas såväl ekologiska som kemiska status i vart fall ska kunna bibehållas och förhoppningsvis även förbättras.

Miljönämnden i Ängelholms kommun anför bl.a. följande. Ett för stort vattenuttag kan ge negativa konsekvenser på Vegeåns och Hasslarpsåns växt- och djurliv. Under den större delen av året utgör vattenuttag från åarna troligen inget problem men under torrperioder då bevattningsbehovet också är som störst bedömer miljökontoret att det finns risk för negativ påverkan på främst djurlivet i vattendragen.

Ett bevattningsuttag ur Vegeå bör endast ske förutsatt att ett ekologiskt och sociologiskt hållbart minimiflöde kan säkerställas. Flödesnivåerna för detta finns det ingen kunskap om, därför bör det ställas krav på modellering av ekologiskt hållbar vattenföring eller annan metod för att fastställa dessa nivåer.

Mätningar av vattennivån i de aktuella delarna av Vegeå har inte pågått så länge att de kan utgöra ett säkert bedömningsunderlag. Om en bättre ekologisk vattenstatus uppnås i Vegeå, efter åtgärder från kommuner och andra berörda parter, enligt åtgärdsprogram för EU:s ramdirektiv för vatten, kan mer krävande arter komma att etablera sig i Vegeå. Dagens lågvattennivå är kanske inte tillräcklig för att Vegeå ska kunna uppnå en god ekologisk status.

Eftersom kunskapsläget i dagsläget är dåligt kring ekologisk hållbar vattenföring och vattennivå anser miljökontoret att slutliga villkor för vattenuttag inte kan fastställas förrän ytterligare kunskapsunderlag finns. Det är viktigt att villkoren anger en lämplig nivå för lägsta flöde alternativt lägsta vattennivå under vilken vattenuttag inte får ske. Dessa nivåer måste sättas utifrån där man med säkerhet vet att det inte sker någon skada på vattendragens växt- och djurliv.

Villkoren bör innehålla krav på att ett kontrollprogram upprättas för att säkerställa att vattenuttag inte sker under fastställda lägstanivåer. Kontrollprogrammet bör innehålla mätpunkter både uppströms, inom samt nedströms uttagspunkterna för bevattning. I kontrollprogrammet bör som sagts framgå en lägstanivå, då bevattningsförbud inträder. Möjligen kan flera vattennivåer anges, till exempel en nivå under vilken endast känsliga grödor får bevattnas och villkor för hur bevattning får ske. I tillståndet bör även anges hur informationsflödet till berörda verksamhetsutövare ska ske vid bevattningsförbud.

Det är viktigt att minimera risken för negativ påverkan på vattenkvaliteten genom olje-, dieselspill eller andra läckage eftersom Vegeå mynnar i ett Natura 2000-område med mycket höga naturvärden. Enligt villkoren bör varje verksamhetsutövare ha ett egenkontrollprogram som visar på vidtagna åtgärder för att förhindra ett sådant utsläpp samt beredskapen om utsläpp sker.

Miljökontoret bedömer att vattenuttag i Vegeån och Hasslarpsån kan ske i enlighet med inlämnad ansökan under förutsättning att man utreder vilken den lägsta flödesalternativt lägsta vattennivå kan vara, utan att riskera negativ påverkan på vatten-

draget, samt att det finns ett bra kontrollprogram som säkerställer att dessa nivåer inte underskrids.

Helsingborgs kommun anför bl.a. följande. Helsingborgs kommun anser att bevattning med näringsrikt ytvatten generellt är att föredra jämfört med bevattning med grundvatten, förutsatt att vattenuttaget inte orsakar skada på miljön.

Helsingborgs kommun anser att bevattningsdammar borde utredas som ett alternativ som gynnar vattendragets växt- och djurliv, vattenkvalitet och det omgivande jordbruket. Ansökan bör därför kompletteras med en utredning av bevattningsdammar som en alternativ metod.

Eftersom man i ansökan inte presenterat någon lägsta vattenföring, anser staden, att de av länsstyrelsen fastslagna riktlinjerna för Skånes vattendrag ska tillämpas.

I miljökonsekvensbeskrivningen anges att Natura 2000-områdena inte kommer att påverkas av vattenuttagen. Detta påstående behöver motiveras och underbyggas med beräkningar och andra fakta.

Slutligen konstateras att Vegeån och Hasslarpsån har dålig ekologisk status. Att tillämpa länsstyrelsens riktlinjer för bevattningsuttag, liksom att använda alternativ till direktuttag av vatten, bevattningsdammar, är viktiga delar av det arbete, som krävs för att uppnå god status.

BEMÖTANDE AV YTTRANDEN

Sökanden anför bland annat följande. Med beaktande av vad som anförts i PM från Sweco Environment AB den 8 mars 2013 samt i ingiven MKB är det sökandens uppfattning att MKB:n väl uppfyller kriterierna i 6 kap. 3 § miljöbalken och att de sökta vattenuttagen inte riskerar att på ett oacceptabelt sätt påverka den ekologiska statusen för vattendragen.

I det ovan åberopade PM:et anför **SWECO** bland annat följande. Karakteristiska lågvattenföringar för åren 1990-2011 för de aktuella områdena:

Vegeån:

MLQ = 0,59 m³/s. LLQ = 0,37 m³/s.

Hasslarpsån:

MLQ = 0,16 m³/s. LLQ = 0,10 m³/s.

Baserat på dessa vattenföringskarakteristika utgör de maximala momentana uttagen cirka 44 procent av LLQ respektive 27 procent av MLQ för Vegeån och cirka 24 procent av LLQ respektive 15 procent av MLQ för Hasslarpsån. Denna händelse bedöms dock aldrig komma att uppstå, som en följd av tillrinnande grundvatten vid låga vattennivåer i vattendragen.

Ytterligare analyser har gjorts avseende lågvattenföring i Vegeån. Det konstateras en tydligt ökande trend för de årliga lägsta vattenföringarna i ån vid SMHI:s mätstation Åbromölla.

År 2008 beslutade Bjuvs kommun att ansluta sig till Sydvatten. Under 2011 har inkopplingen skett, vilket kommer att resultera i ett nettotillskott till Vegeån på i storleksordningen 2 000 000 m³/år, motsvarande cirka 0,06 m³/s. Detta kommande nettotillskott av vatten har inte inkluderats i de jämförelser som genomförts.

Baserat på lång erfarenhet av bevattningsuttag har sökanden framfört i MKB:n att vattennivåerna i det aktuella området normalt sett sjunker till en viss nivå, som därefter förblir densamma, trots torrväder och fortsatta bevattningsuttag. De mätningar som genomförts under 2010, då lång torrperiod i kombination med intensiva bevattningsuttag sammanföll i tiden, bekräftar detta. Detta förhållande bedöms bero på vattennivån i vattendragen i princip korresponderar med det ytliga grundvattnet i området vid låga vattennivåer och att det vid sådana situationer sker ett tillskott av ytligt grundvatten ut i åarna. Vattenmängden och effekterna av tillflödet är svårt att kvantifiera.

Ingen effekt av bevattningsuttagen kan observeras då vattennivåerna inte sjunker i Vegeholm (nedströms vattenuttagen), relativt Hyllinge under torrperioden (uppströms vattenuttagen). Under torrperioden 2010 skedde omfattande bevattningsuttag, uppskattningsvis motsvarande vad sökanden yrkar i ansökan.

Vattenuttagen kan medföra att tillflödet till ån från det ytliga grundvattnet i området ökar. Vid situationer med låg vattenföring i ån balanseras vattenuttagen ur ån av tillrinnande grundvatten.

Om vattenuttagens eventuella påverkan på havet – Då befintlig vattenföring uppskattas genom att ansätta MLQ under hela bevattningssäsongen utgör de maximala uttagen ur Vegeån cirka 5,4 procent och ur Hasslarpsån cirka 1,4 procent. Då befintlig vattenföring har uppskattats som det torraste årets vattenföring enligt S-HYPE utgör de maximala uttagen ur Vegeån cirka 2,3 procent och ur Hasslarpsån cirka 0,7 procent. Dessa vattenuttag ur Vegeån bedöms inte komma att påverka förhållandena i Skälderviken. De naturliga vattenföringsvariationerna år emellan är betydligt större än den påverkan som vattenuttagen bidrar med.

Om vattenuttagens påverkan på vattenkvalitet – Sökandena är medvetna om att näringsläckage till ån är ett problem. Det anses dock inte vara ett problem förknippat med de nu ansökta verksamheterna, det vill säga bevattningsuttag. Sökande vill lyfta fram det som anges på s. 7 och på s. 48 i MKB:n, det vill säga att undersökningar visar att rätt utförd bevattning ger högre skörd av bättre kvalitet samt minskar utlakning av växtnäringsämnen. Val avvägd bevattning förbättrar växtnäringsutnyttjandet och reducerar därmed näringsläckaget. Det finns således ekonomiska såväl som miljömässiga skäl att undvika onödig bevattning. Med andra ord, fortsatt jordbruk utan tryggad tillgång till vatten för bevattning riskerar att öka näringsläckaget till åarna.

Att näringshalterna i ån skulle koncentreras som en följd av vattenuttagen håller sökandena inte med om. Vid vattenuttag tas även de näringsämnen som finns i ån ut. För att en koncentrerings av näringsämnen i ån skulle kunna ske som en följd av

vattenuttagen, skulle det krävas att en separering av näringsämnen sker och att endast vatten som renats från näringsämnen skulle tas ut för bevattning, vilket inte är fallet. Tvärtom är näringsinnehållet i ytvattnet positivt ur lantbrukets synvinkel. Detta är i sin tur positivt ur miljöhänsen då det minskar mängden näringsämnen som når Skälderviken via Vegeån. Vidare sammanfaller de perioder då bevattning sker generellt med lågt läckage av näringsämnen.

Om syrehalter i åarna – Sökandena håller med länsstyrelsen om att låga syrehalter i ån är ett problem, men framhåller att dessa inte bedöms vara en följd av bevattningsuttag utan av att Vegeån generellt sett är en hårt belastad å ur föroreningssynpunkt.

Om fastställande av lägsta vattennivå under vilken vattenuttag inte får ske – Mätningar av vattennivåer har utförts under bevattningssäsongen 2010, då en relativt lång torrperiod (mitten av juni till början av augusti) inföll. Sommaren 2011 var relativt våt, och inte representativ för situationer med stora vattenuttag och låg vattenföring i åarna. Mätningar har även utförts under bevattningssäsongen 2012, men mätarna har dessvärre blivit stulna.

För de aktuella delarna av Vegeån bedöms vattenuttagen ur ån ha pågått under tillräckligt lång tid för att de växt- och djurarter som koloniserar vattendraget idag får anses anpassade till dessa förutsättningar. Enligt detta resonemang önskar sökandena fastställa en lägsta vattennivå under vilken inga uttag får ske som historiskt har uppstått under de senaste 35 år då bevattning har skett i den omfattning som nu yrkas.

Enligt argumentation ovan styrs de lägsta vattennivåerna som uppstår i de aktuella delarna av ån av grundvattennivåerna för det ytliga grundvattnet i området. Mätdata från 2010 visar ingen påverkan från vattenuttagen på vattennivåerna i det aktuella området. Grundvattennivån var under den aktuella torrperioden 2010 i storleksordningen 2,5 m [RH2000], baserat på mätningar av vattennivån i Vegeån vid Hyllinge. Baserat på tillgängliga mätdata från sommaren 2010 föreslår sökanden att en

lägsta vattennivå mätt i mätpunkten vid Hyllinge, under vilka inga vattenuttag får ske, ansätts till 2,4 m [RH2000]. Därtill föreslår sökandena att fortsatta mätningar av vattennivå ska genomföras vid Vegeholm, i de nedre delarna av uttagsområdet, för att kontrollera vattennivåerna. Däremot föreslås inget villkor om en lägsta vattennivå, då vattennivåerna enligt både utförda mätningar och hydraulisk teori främst styrs av vattennivåerna i Skälderviken.

Inga mätningar av vattennivåerna har genomförts eller föreslås genomföras i Hasslarpsån, då uttagen sker så pass nära Hasslarpsåns sammanflöde med Vegeåns huvudfåra att vattennivån här huvudsakligen styrs av vattennivån i Vegeåns huvudfåra.

Vid mätpunkten för vattennivå vid Hyllinge föreslås utöver automatisk mätning av vattennivå även installeras en pegel, på vilken den lägsta nivå som fastställs som villkor i domar tydligt markeras.

Om fastställande av tidsbegränsning för tillstånd – Sökanden motsätter sig i och för sig inte en sådan begränsning av tillstånden, om det skulle föreligga särskilda skäl.

Bottennivån i mätpunkten vid Hyllinge ligger på cirka 2 m [RH2000].

Länsstyrelsen framför att det måste finnas en viss framrinning i vattendraget och att lägsta flöde måste fastställas om mark- och miljödomstolen lämnar tillstånd till vattenuttagen. Länsstyrelsen föreslår att ett sådant lägsta flöde fastställs vid SMHI:s mätstation i Åbromölla. Sökanden motsätter sig detta av flera anledningar:

- Vattenföringsmätningarna i Åbromölla sker genom att vattennivåer mäts kontinuerligt via flottör kopplad till penna och ritpapper. Med jämna mellanrum hämtas detta papper in, och den graf som via flottören ritats upp på papper skickas in till SMHI. Därefter digitaliseras uppmätta vattennivåer av SMHI, och via en avbördningskurva som fastställer det för mätstationen i Åbromölla entydiga sambandet mellan vattennivå och vattenföring räknas vattenföring ut. Tillvägagångssättet innebär att vattenföringsdata för

Åbromölla endast finns att tillgå retroaktivt, vilket i sin tur innebär att ett villkor enligt länsstyrelsens förslag inte kan kontrolleras av vare sig sökanden eller av tillsynsmyndigheten.

- Sökanden anser att ett villkor gällande vattenföring i Åbromölla skulle vara missvisande, enligt ovan förda resonemang om tillkommande grundvatten i de aktuella delarna av ån vid lågflödessituationer.
- Tillrinning av grundvatten i de aktuella delarna av ån innebär inte att åns vatten står stilla, utan att en framrinning faktiskt sker. I stort sett stillastående vatten i ån kan dock uppstå i de allra mest nedströms belägna delarna av ån, där åns bottennivåer ligger under havets nivå.

Avseende försiktighetsprincipen har verksamhetsutövarna föreslagit en lägsta tillåtna vattennivå under vilken uttag ur ån inte får ske. Den nivå som har föreslagits bedöms ha uppstått vid flera tillfällen tidigare. Med beaktande av verksamhetens art anser sökandena att man genom detta villkor uppfyller försiktighetsprincipen.

Miljönämnden i Helsingborgs kommun invänder och anför bland annat följande. Nämnden har förståelse för att sökandena är i behov av vattenuttag och anser att ett livskraftigt jordbruk bör eftersträvas. Vattenuttagen får trots detta inte leda till att skada uppstår på vattendragen.

Ekologiskt hållbar vattennivå

Sökandena har i komplettering anfört att vattenuttag ska tillåtas ner till vattendjupet 2,4 m (RH2000), mätt vid Hyllinge. Bottennivån anges ligga på cirka 2 m (RH2000). Vattendjupet 2,4 m har tagits fram genom mätningar mellan år 2010 – 2012. År 2012 mätningar gick dock förlorade och 2011 års mätningar tillförde inget, då detta var ett blött år. Således utgår villkorsförslaget från ett år, 2010, samt sökandenas egna uppfattningar om vattennivån. Sökanden skriver också att konsekvenserna ur ett ekologiskt hållbart perspektiv får anses klarlagda eftersom de angett nivån 2,4 m. Nämnden kan inte hålla med om detta. Att basera en konsekvensbeskrivning på ett måttår och därutöver på ungefärliga bedömningar – härvidlag bör ånyo påpekas att det inte finns några säkra siffror på hur mycket vatten som under

tidigare år tagits ut ur åarna – kan inte anses tillräckligt för att med tillräcklig säkerhet kunna sluta sig till att den föreslagna nivån medför en ekologisk hållbar vattennivå.

Vidare är det enligt miljönämnden inte tillräckligt att förhålla tillåtligheten till en vattennivå vid en mätpunkt. På avsnitt där ån är bred och grund kan även en liten nivåförändring betyda en drastiskt minskad vattenspegel, varför nivån vid Hyllinge inte kan anses spegla en ekologisk hållbar nivå vid varje uttagspunkt. För det fall vattennivån endast ska mätas i Vegeån vill nämnden framföra att en nivå i Vegeån inte kan bestämma uttagsmöjligheterna i Hasslarpsån, som är ett biflöde med ett helt eget tillrinningsområde. Sedimenteringen vid varje punkt, eventuellt sedimenteringsområde, profilen för vattendraget och hur ofta fåran rensas är andra faktorer som har betydelse för att kunna bestämma en relevant vattennivå i varje punkt, vilket bör framgå av MKB:n. För det fall vattennivå, och inte vattenföring som framförs i länsstyrelsens riktlinjer, används som villkor i domen anser nämnden därför att varje enskilt uttag ska villkoras med en viss vattennivå vid uttagspunkten. Miljönämnden anser dock att vattenföringen bör vara det som i första hand reglerar tillåtet uttag.

Syrehalt i vattendragen

Sökandena anser att bevattningsuttagen inte kommer att påverka syrehalterna i Vegeån i betydande omfattning. Miljönämnden anser att ett vattenuttag absolut kan påverka syrehalten i betydande omfattning, särskilt stora uttag då vattennivån och vattenföringen är låg. Årsmedelvattenföringen i Vegeån är för 2012 4,6 m³/s och 1,1 m³/s i Hasslarpsån. Under april – september, vilket sammanfaller med bevattningsperioden, är dock vattenföringen betydligt lägre. För Vegeån ligger vattenföringen betydligt under 1,38 m³/s (vilket motsvarar 30 procent av årsmedelvattenföringen och den nivå under vilka uttag inte bör ske enligt länsstyrelsens riktlinjer). Vattenföringen bedöms för t.ex. augusti och september ligga på ca 0,6 m³/s. Maximalt sökt uttag (0,18 m³/s) motsvarar då ca 30 procent av vattenföringen. För samma period motsvarar sökt maximalt vattenuttag ur Hasslarpsån ca 15 – 20 procent av vattenföringen. Att ta ut mellan 15 – 30 procent av vattenföringen under den tid på

året då vattenföringen är som lägst kan påverka bland annat syrehalten mycket negativt.

Vid låga vattenstånd värms vattnet upp fortare, vilket sänker gaslösligheten i vattnet, vilket i sin tur minskar vattnets syrehållande förmåga. Med högre temperaturer ökar också den mikrobiella aktiviteten, vilket innebär en större förbrukning av syre. Då syretärande ämnen sannolikt ligger på botten, innebär mindre vatten också att samma mängd syretärande ämnen påfrestar en mindre vattenvolym. Sammantaget innebär detta att en låg vattennivå och vattenföring har en negativ effekt på syrehalten i vattnet.

En drastiskt minskad vattenspegel innebär således att en beskrivning av flödesminskningen är högst relevant. Uttagsmöjligheterna kan därför inte enbart kopplas till en vattennivå, utan måste också förhålla sig till ett visst vattenflöde.

Det har varit känt sedan länge att syrehalterna är låga i Vegeåns nedre delar. Redan i Vegeåprojektets slutrapport (1992) beskrivs syrehalterna som ett återkommande problem i ån. Projektet föreslog en målsättning om att syremättnaden inte vid någon tidpunkt skulle få understiga 50 procent i Vegeån med biflöden. Syrehalter därunder beskrevs som fatala för fiskfaunan. I rapporten beskrevs också stora säsongsvariationer i vattenföringen. Under maj – oktober var vattenföringen mycket låg, ca 10 procent av årsmedelvattenföringen. Trots att detta är siffror från 1992 kan de fortfarande anses relevanta. Medelvattenföringen 2012 var t.ex. densamma för detta år som medelvattenföringen för åren 1990 – 2010.

Syrehalter om ≤ 9 mg/l är ett gränsvärde avseende miljö kvalitetsnormen för laxfiskevatten enligt förordningen (2001:554) om miljö kvalitetsnormer för fisk- och musselevatten. Motsvarande för andra fiskevatten är ≤ 7 mg/l. Utöver detta brukar syrehalter ≤ 5 mg/l betraktas som svaga syretillstånd. Syrehalterna i Vegeån och Hasslarpsån sjunker vid flertalet tillfällen under 5 mg/l. Under 2010 har det i Hasslarpsån t.ex. vid 5 tillfällen varit under 5 mg/l och som lägst 2,8 mg/l, vilket motsvarar 34 procents syremättnadsgrad (14 juli). Mellan 1997 – 2012 har syrehalten 5

mg/l underskridits under 11 stycken år, underskridanden kan också ha skett vid flera gånger samma år. Även syremättnaden underskrider 50 procent vid flertalet tillfällen i såväl Hasslarpsån som Vegeån. Mellan åren 1997 – 2012 (förutom 2003 då dokumentation inte funnits tillgänglig) har syremättnaden underskridit 50 procent i något eller flera veckosticksprov under 10 stycken år för Hasslarpsån och under 8 stycken år för Vegeån. Låg syremättnad och syrehalt är således ett stort problem i åarna som pågått under lång tid.

Det synes dock vara högre syrehalter uppströms i Vegeån, vilka sedan sjunker utmed vattendragets väg till mynningen. Ån är också mer näringspåverkad nedströms, vilket visas i vattendragsförbundets recipientkontroll av bottenfaunan och dess indexvärde. Lågst syrehalter finns under juli och augusti och sammanfaller då med mycket låga flöden och hög temperatur i ån. Troliga orsaker till de låga syrehalterna är punktutsläpp och diffusa utsläpp av syretärande ämnen. Vegeån har länge varit ett hårt belastat vattendrag vad gäller fosfor och syretärande ämnen.

I Vegeåprojektets slutrapport identifierades också jordbrukets vattenuttag som en risk för Vegeån och som ett motstående intresse. Vattenuttagen risker enligt rapporten att minska den ringa vattenföringen ytterligare, vilket kan drabba fisken hårt.

Syrehalt i vattendragen – tillförsel av grundvatten

Sökanden har angett att grundvatten tillförs åarna så att vattennivån inte går under en viss nivå. Utifrån detta har föreslagits som villkor att vattenuttag inte får ske vid vattennivåer under 2,4 meter (RH2000) vid Hyllinge. Miljönämnden vill i detta sammanhang påtala att det grundvatten som beräknas tillföras åarna är ett ytligt grundvatten som transporteras genom strandzonen. Denna består av mycket biologiskt material vilket gör att det grundvatten som når åarna troligen är mycket syrefattigt. Någon förbättring av syrehalten kan därför inte påräknas utifrån tillförseln av grundvatten. Det råder också mycket stor osäkerhet kring hur mycket grundvatten som tillförs åarna. Det är dock högst osannolikt att grundvattentillförseln skulle vara lika stor som det maximala tillåtna uttaget. Oavsett bör ett tillstånd som ska

gälla för lång tid framöver, inte baseras på antaganden som inte kunnat underbyggas med på så vis att några vetenskapliga tvivel inte återstår.

Utöver detta har det i miljökonsekvensbeskrivningen inte redogjorts för hur tillförseln av grundvatten påverkar strandzonen. Att göra vattenuttagen beroende av en avvattning av strandzonerna kan få en stor negativ påverkan på de ekologiskt känsliga strandzonerna och den värdefulla denitrifikationen (sönderfall av oxiderade kväveföreningar; mark- och miljödomstolens förklaring) som sker i detta område.

Syrehalt i vattendragen – resiliens

Begreppet resiliens omfattar både systemets förmåga att stå emot stress och förändring och att återuppbygga viktiga funktioner efter att sådana händelser inträffat. Som skrivits ovan har de aktuella vattendragen länge varit hårt belastade av näringsämnen och syretärande ämnen. Denna belastning medför att vattendragen är känsliga, särskilt vid lågflöden.

Jordbruksverket har bl.a. tittat på hur odlingslandskapet bättre ska kunna anpassas till större nederbörd de kommande decennierna. Ett alternativ som lyfts fram är översvämningsskydd, t.ex. i form av uppsamlingsdammar.

Vid låga flöden och låg vattennivå är åarnas resiliens för akuta händelser som sämst. Det nu sökta vattenuttaget bör således säkerställa att vattendragens resiliens inte försämras. Ett viktigt led i detta är att syrehalterna inte försämras – vilket de gör om vattenuttag tillåts när vattenflödet är under 30 procent av årsmedelvattenföringen. Uttagens påverkan på resiliens har inte bedömts i miljökonsekvensbeskrivningen. Miljökonsekvensbeskrivningen har heller inte beskrivit de olika uttagspunkternas specifika förutsättningar. De nedre delarna av Vegeån är s.k. sedimentationspartier, som således är extra påfrestade av syretärande ämnen och därmed extra känsliga. Utrymmet att minska vattenföringen och vattennivån i dessa delar bedöms därför som mindre än i de uttagspunkter som ligger längre uppströms, t.ex. i övre delen av Vegeån.

Vattendragens resiliens kan också ökas genom att öka vattenhastigheten. Detta kan ske genom uppbyggnad av strömmande partier som ger en naturlig syreblandning, vilket leder till förbättrad syrestatus. Beskuggande träd som sänker temperaturen, vilket gör att mer syre kan lösas i vattnet, gynnar också fisk och bottenlevande djur. Detta är dock endast exempel på åtgärder som skulle kunna utföras för att förbättra syrehalterna i åarna och därmed också förutsättningarna för vattenuttag.

Godkännande av miljökonsekvensbeskrivningen

1975 bevattades ca 300 hektar inom Vegeåns avrinningsområde och 1985 bevattades ca 600 hektar jordbruksmark inom Vegeåns avrinningsområde, att jämföra med de 746 hektar som infattas av den nu aktuella ansökan. Att det skett ett uttag i den storleksordning som nu söks under 35 års tid, som anges i ansökan, förefaller med hänsyn till den bevattade arealens utökning från 1975 vara överdriven. Det sker alltså ett större uttag i dag än för 35 år sedan, varför konsekvensbeskrivningen inte kan vila på uppskattningar om att uttagen varit konstanta till sin storlek under de senaste 35 åren. Härutöver kan framföras att vattenuttagen redan 1985 har bedömts vara en orsak till åarnas dåliga status. Senaste bedömningar i VISS visar att övre delen av Vegeån (från Vegeåns källor till Humlebäcken) har måttlig ekologisk status. Den mellersta delen (från Humlebäcken till Hasslarpsån) och den nedre delen (från Hasslarpsån till havet) har dålig ekologisk status. Om det ska finnas några förutsättningar att nå god ekologisk status måste de risker som identifierats, regleras. Detta innebär bland annat en reglering av vattenuttag. Miljökvalitetsnormen för syrehalter och för god ekologisk status bör vid bedömningen av den nu föreliggande ansökan vara ledande faktorer. Miljönämnden anser att det ovan redogjorts för åarnas känslighet och anser att det inte finns förutsättningar för att uppnå miljökvalitetsnormen god ekologisk status om de sökta vattenuttagen tillåts i sin helhet, i vart fall inte de mellersta och nedre delarna av åarna.

Miljönämnden anser också att den dåliga ekologiska statusen utgör ett starkt incitament för att följa länsstyrelsens riktlinjer om vattenuttag. Med hänsyn till den nuvarande statusen bör riktlinjerna i vart fall inte kunna frångås utan väldigt utförligt

och exakt material som behandlat alla de faktorer som påverkar åarnas status. Ett sådant material har sökandena inte visat.

Sammantaget anser miljönämnden att det ovan visats att syrehalten är mycket låg i åarna, särskilt under bevattningssäsongen, att såväl vattennivå som vattenflöde har betydelse för syrehalten, att vattennivån i Hyllinge inte är relevant för samtliga uttagpunkter, att den angivna vattennivån inte motsvarar hållbar ekologisk vattennivå, att ett minskat vattenflöde innebär en större påfrestning beträffande syretärande ämnen och att grundvattentillförseln inte kan kompenseras för hela det sökta uttaget. Miljönämnden anser också att det är visat att vattenuttagens tillåtlighet måste förhålla sig inte enbart till vattennivå, utan också vattenflöde. Utifrån detta vidhåller nämnden sitt tidigare ställningstagande, att miljökonsekvensbeskrivningen innehåller flertalet materiella brister och därför inte är tillräcklig för att ligga till grund för tillstånd till de sökta vattenuttagen. Utifrån ansökan bör den miljökonsekvensbeskrivning som hitintills framlagts inte godkännas.

Eftersom det ankommer på sökanden enligt 2 kap. 1 § miljöbalken att visa att verksamheten kan tillåtas med rimliga försiktighetsmått och de så inte gjort, anser nämnden heller inte att de yrkade maximala uttagsmängderna kan godtas.

Tidsbegränsat tillstånd

För det fall sökanden erhåller tillstånd i enlighet med inlämnad ansökan yrkar miljönämnden på att tillståndet tidsbegränsas. Det får anses råda stor osäkerhet inför hur klimatförändringarna kommer att påverka odlingssäsong/vattenbehov, väderlek, ytvatten m.m. i framtiden. Av det sökandena visat i målet går det inte att dra slutsatsen att de sökta vattenuttagen kan tillåtas på obestämd tid utan att riskera en skada på vattendragen eller Natura 2000-området i Skälderviken. Av dessa anledningar bör ett eventuellt tillstånd i enlighet med ansökan begränsas till 30 år (jämför Mark- och miljööverdomstolens dom den 18 april 2013 i mål nr M 7162-12).

Mark- och miljödomstolen har den 28 och 29 maj 2013 hållit huvudförhandling och företagit syn i målet varvid anförts bland annat följande.

Sökanden: Sökandena meddelade på förfrågan från domstolen att något andrahandsyrkande vad gäller uttagsmängd inte är aktuellt. De sökande har fram till att ansökningarna översändes till domstolen själva reviderat ansökta mängder vid tre tillfällen. De ansökta mängderna baseras på sammansättningen av de grödor som odlas samt areal.

Sökandena framhöll vidare att det är viktigt att pröva varje ansökan individuellt och inte som en enda gemensam ansökan. Det saknas anledning att bilda vattensamfällighetsförening.

Vidare framhölls, att det finns ingen risk att vattenuttagen påverkar Natura 2000-området. Anledningen är att det sker ett tillskott av grundvatten och flödet ut i Natura 2000-området minskar därför inte.

Ansökningarna omfattar uttag av vatten under sju månader. ”Normal” bevattning kan ske under ca 65-90 dygn. Det blir därför fråga om ca 40-42 dygns uttag.

Vegeån utgör ett ”normalt” skånskt vattendrag. Det innebär att vattendraget är påverkat på något sätt. De sökta uttagen av vatten är nödvändiga. Utan tillstånd blir det kraftigt bakslag för näringsverksamheterna och sammanfattningsvis är yrkandena relativt modesta.

Enligt gällande klassning har Vegeån dålig ekologisk vattenstatus. Längst upp i åsystemet är den dock måttlig. Statusen har fastställts med hänsyn till parametern fisk. Att elfiske visat dåligt resultat beror till största del på dålig syrehalt i ån. Dock har man på senare tid kunnat konstatera minskade kvävehalter i ån. Fosforhalten stiger lite mer i huvudfåran men minskar i Hasslarpsån. På senare tid har man vid elfiske funnit vandrande lax i ån. Övrig fisk i anslutning till ån, d.v.s. inom Natura 2000-området är sill, torsk och flatfisk. Metoden elfiske är egentligen inte avsedd för långsamt rinnande slättåar.

Genom S-hype modellen har man fått fram ett MLQ-värde, medellågvattenföring per år, för Vegeån på 0,59 m³/s och LLQ-värde, lågvattenföring per år, på 0,37 m³/s. Motsvarande värden för Hasslarpsån är 0,16 m³/s respektive 0,10 m³/s. Den hydrologiska modellen missar dock tillflödet av grundvatten.

Inget tyder på att uttagen haft sådan påverkan att det ”gått torrt” och det beror på tillrinnande grundvatten. Det är fråga om ytligt grundvatten på djupet 2-4 meter i jordlagren. Det bör förtydligas att den dåliga ekologiska statusen i ån inte beror på vattenflödet utan på syrehalten, vilken alltid varit låg och under vissa år varit mycket låg till följd av t.ex. företaget Findus utsläpp.

Syrehalterna i ån beror på belastning i form av föroreningar. De låga syrehalterna är ett problem. Jämförelse har gjorts mellan åren 2010 och 2011. År 2010 bevattnades det mycket och 2011 skedde ingen bevattning alls. Trots detta påverkades de låga syrehalterna inte alls.

Uttag av varmt ytvatten med låg syrehalt är positivt då det ersätts med grundvatten som har högre syrehalt och som dessutom är kallare än ytvattnet. Att grundvattnet har en högre syrehalt är en allmän teori. Det medför att låg syrehalt generellt uppträder i varmt vatten.

Flödet av grundvatten är enligt sökandenas bedömning i princip momentant. Det är dock klart att det sker en mindre fördröjning. Grundvatten tränger in längs hela åsträckan.

Huruvida Natura 2000-området skulle påverkas har att göra med det maximala och momentana uttaget av vatten. Det har gjorts en beräkning och vattenbalansen över säsongen har beräknats utifrån perioden 1990 – 2011 och man har då funnit att de önskade uttagen utgör 2 procent av befintligt vatten i Vegeån och för Hasslarpsån 0,7 procent. Att denna flödesminskning skulle ha någon påverkan på Natura 2000-området är enligt sökandena inte möjligt. Det finns en naturlig flödesvariation i Vegeån.

Vid Vege slott finns ett äldre dämme som förhindrar att saltvatten tränger uppströms. Det är därför till stor del grundvatten som kompenserar vattennivån i ån då det exempelvis är torrår. Eftersom det är fråga om grundvatten så är det kallt vatten som rinner fram till ån och detta är även positivt vad gäller syrehalten i vattnet. För det fall att grundvattennivåerna skulle sjunka så är det sökandena som står risken för detta eftersom de förbundit sig att inte ta ut vatten vid en vattennivå om lägst 2,4 meter.

Enbart uttag av grundvatten har genom provpumpningar visat sig inte vara tillfyllest på grund av bristande kapacitet. Sökandena har därför inte sett någon anledning att beskriva detta alternativ i ansökningshandlingarna.

Alternativ i form av bevattningsdammar har i viss mån studerats. Detta alternativ skulle dock vara kostnadskrävande och dessutom ta mark i anspråk. Kostnaden skulle inte vara rimlig. Att använda bevattningsdammar kan även leda kapacitetsproblem, då man med hänsyn till miljön inte vill tömma dammarna helt. Vidare befarar sökandena beträffande bevattningsdammar att länsstyrelsen kan meddela restriktioner för användandet med hänsyn till den biologiska mångfalden som uppkommer i dammarna.

Det är även viktigt att framhålla, att alla lantbrukare normalt inte gör sina vattenuttag samtidigt.

En eventuell tidsbegränsning av tillstånd på 30 år vill sökandena helst undvika.

Innehållet i MKB:n överskrider med råge gällande krav för en sådan.

Sökandena ansåg det lämpligt med en provotid på 5 år. Den omdiskuterade vattennivån bör fastställas till 2,4 m. Mätpunkter bör vara vid Hyllinge samt sammanflödet vid Hasslarpsån och Vegeån. Flödesmätning är enligt sökandena extremt svårt

och resurskrävande att genomföra. Sökandena konstaterade även att det inte finns någon bestämmande sektion i ån.

Om det blir aktuellt med att placera mätinstrument vid Hasslarpsåns utmyning i Vegeån bör det ske med en pegel med månadsvis avläsning av vattennivån. Sökandena konstaterade även att havet styr nivåerna ca 11 km upp i vattendraget.

Sökandena ansåg i likhet med länsstyrelsen att ett villkor om en lägsta nivå på 2,4 meter vid Hyllinge station är rimligt.

Uppgifter avseende vattennivå och flöde kan enligt sökandena bäst fås genom mätning vid Hyllinge station eller möjligtvis nedströms uttagen. Att föreskriva om ett begränsningsvärde avseende en mätpunkt i mitten av ån är inte lämpligt med hänsyn till naturförhållandena vid de olika uttagspunkterna.

Länsstyrelsen justerade förstahandsyrkandet på så sätt att villkoret om lägsta vattennivå, 2,4 m, sätts på provotid om fem år så att sökandena kan sätta upp en mätstation vid Vegeån där Hasslarpsån rinner ut. I andra hand yrkade länsstyrelsen att ansökningarna nu medges under förutsättning att miljökonsekvensbeskrivningen kompletteras i de delar som rör mätdata. Fler år är önskvärt. Därtill ska villkor föreskrivas om att en lägsta nivå om 2,4 meter vid Hyllie station ska medföra uttagsstopp av vatten från ån. Länsstyrelsen yrkade vidare att tillstånd tidsbegränsas till 30 år.

Det har inte visats huruvida det är grundvatten eller havsvatten som kompenserar då åns vattennivå sjunker. Är vattendraget hårt belastat under ett år och man sen tar ut mer vatten så blir ju ytvattnet varmare och då tar inte vattnet upp lika mycket syre, vilket förvärrar. Det har varit alltför låga syrehalter i ån redan innan Findus utsläpp. Den vattennivåmätning som utförts har endast utförts under tre sommarmånader under år 2010. Länsstyrelsen skulle vilja se hur dessa nivåer står i förhållande till andra uttag gjorda under året, så att man kan jämföra Åbromöllas vattennivå med

den nedre delen av åns. Länsstyrelsen bedömer att det inte behövs ett särskilt tillstånd vad gäller Natura 2000-området.

Som skäl för förstahandsyrkandet anförde länsstyrelsen att sökandena under en prøvotid har möjlighet att sätta upp en mätstation i Vegeån vid Hasslarpsåns mynning. Detta borde gynna sökandena då de idag inte vet hur låg vattennivån kan bli där. Tillståndet ska efter prøvotidens utgång gälla i högst 30 år.

Miljönämnden i Helsingborgs kommun yrkade i första hand, för det fall MKB:n inte kompletteras, att ansökningarna ska avvisas. I andra hand yrkade nämnden att villkor om lägsta vattennivå på 2,5 m ska underställas en prøvotid på fem år. Under prøvotiden bör då mätningar av vattennivån utföras i Vegeån vid Hasslarpsåns mynning. Något särskilt tillstånd p.g.a. Natura 2000-området ansåg nämnden inte vara nödvändigt.

Miljökonsekvensbeskrivningen är i dagsläget undermålig och ska kompletteras i de delar som gäller vattenflöde och vattennivå vid Hyllinge station samt invid pump 19, d.v.s. Hasslarpsåns utlopp i Vegeån. Samma mätning/beräkning ska göras efter uttagpunkten på fastigheten Kärra 1:9. Det är enligt miljönämnden inte tillräckligt med enbart beräkning.

Sedan 1975 har det funnits problem med att säkerställa vattentillgången i Vegeån och just vattenföringen är viktig för ån och för att den ekologiska statusen ska bli bättre.

Någon mätning av syrehalten har inte skett i ån. Den borde kontrollmätas. Generellt sett har ytvatten låg syrehalt. Statusen i ån är dålig. Ån har inte samma karaktär i alla delar och det saknas i MKB:n underlag för att bedöma hur åns mer säregna delar påverkas av uttagen. Bevattningsdammar är undantagna från biotopskyddet. Nämnden anser att MKB:n skulle rymma en beskrivning över huruvida bevattningsdammar skulle kunna utgöra ett alternativ till uttagen.

Det finns ett bevarandeprogram för Natura 2000-området och det har där identifierats att det är dikningar och vattenregleringar som utgör risker för Natura 2000-området. Enligt bevarandeplanen för området finns det t.ex. havsörn i området.

Nämnden delar inte sökandenas inställning att alla delar av ån har samma karaktär. På vissa ställen är ån mycket grund. Det är även oklart hur Vegeån påverkas strax efter en ansamling med flera uttagspunkter.

Sedan år 2012 har Vegeåns vattendragsförbund börjat mäta vattendjupet i ån vid två punkter. Den ena ligger vid mynningen och är beroende av havsnivån och är därför inte av särskilt intresse. Mätning sker dock även vid Hasslarpsåns mynning i Vegeån. Där har man ett begränsat vattendjup. Under juli var vattendjupet 0,30 m. Nämnden anser att man inte kan bedöma vad en nivå på 2,4 m vid Hyllie motsvaras av vid mätpunkten vid Hasslarpsåns mynning i Vegeån.

För fisk är syrehalten och livsutrymmet mycket viktigt. Uttagen av ytvatten har en påverkan på syrehalten. Uppgiften om att grundvatten tränger in är osäker. Statusen i ån ska till år 2021 var god men nu är den dålig. Försiktighetsprincipen bör tillämpas och därför ska enligt miljönämnden nivån fastställas till 2,5 m.

Efter huvudförhandlingen har fortsatt kommunikering skett i målet varvid anförts bland annat följande.

Sökanden: För det fall domstolen beslutar om provotid har sökandena föreslagit att utsättning ska ske av s.k. divers, vilka kontinuerligt kommer att mäta vattennivåerna på aktuella platser. Det är samma typ av mätning som redan sker i dag i befintliga mätpunkterna.

Under sommaren 2013 har sökandena fortsatt att mäta vattennivåerna i Hyllinge respektive i Vegeholm. Av dessa mätningar kan det sammanfattningsvis konstateras att vattennivån, trots omfattande bevattning och ringa nederbörd i juli legat på ca 2,9 meter. Detta styrker i sin tur tidigare av sökandena redovisade uppfattning om

att vattennivån i Vegeån under torrperioder ställer sig på en lägsta nivå, vilken inte påverkas av nu sökta bevattningsuttag.

Sökandena har understrukt att såväl länsstyrelsen som Helsingborgs kommun och dess miljöförvaltning har godtagit en tidsbegränsning om 30 år och, för det fall domstolen beslutar om en provotid om fem år, att tillstånden ska gälla 30 år från slutlig dom i målet. Sökandena är väl medvetna om att Mark- och miljööverdomstolen i två mål om bortledning av grundvatten för bevattningsändamål tidsbegränsat tillståndet till 25 år. Sökandena önskar påpeka att det är stor skillnad mellan dessa uttag av grundvatten och nu sökta uttag i det att sökandena vad gäller dessa uttag, såsom villkor, föreslagit begränsningar vid vilka vattennivåer bevattningsuttag inte får ske något som aldrig sker vid tillstånd till bortledning av grundvatten. Genom dessa begränsningsvillkor står sökandena risken för det fall vattenflödena i Vegeån skulle förändras i tiden. Skäl saknas därför att gå under den tidsbegränsning om 30 år som föreslagits av sökandena och som accepterats av länsstyrelsen och Helsingborgs kommun.

Mark- och miljödomstolen har genom föreläggande efterfrågat kompletteringar avseende ett antal punkter. Nedan redovisas i huvudsak sökandenas kompletterande uppgifter:

Domstolens begäran: Redogör ytterligare för bakgrunden till varför tillstånd rörande Natura 2000 området inte söks.

I bevarandeplanen för Natura 2000-området anges som de största riskerna för skada av de marina miljöerna följande.

- Övergödning
- Alltför stort uttag av fisk eller fiske med olämpliga redskap
- Utsläpp av olja och kemikalier
- Uppförande och drift av vindkraftverk
- Exploatering
- Muddringar och dumpning av muddringsmassor

- Förändrat vattenutbyte
- Vattenregleringar och dikning
- Båttrafik
- Spridning och ackumulering av organiska miljögifter och tungmetaller i akvatisk miljö
- Sandtäkt- och stentäktverksamhet

Av dessa identifierade risker bedöms endast *Förändrat vattenutbyte* kunna komma att påverkas negativt av de sökta vattenverksamheterna. All potentiell påverkan på marinbiologin inom Natura 2000-området kan alltså härledas till hydrologisk påverkan som en följd av vattenuttagen. Då utredningarna visar försumbar påverkan på åns hydrologi, förutsatt att uttag inte sker vid vattennivåer understigande lägsta tillåtna nivå samt att uttagen inte överskrider de yrkade uttagen, kommer således ingen påverkan på Natura 2000-området att kunna uppstå som en följd av bevattningsuttagen. Vidare hade den sökta verksamheten pågått under cirka 30 år då beslutet om skapandet av föreliggande Natura 2000-område togs 2002, och de bevarandevärden som föreligger inom Natura 2000-området hade redan vid fastställandet av Natura 2000-området utsatts för verksamheten under lång tid. De bevarandevärden som föreligger i Natura 2000-området är anpassade till stora naturliga variationer i Vegeåns vattenföring.

Domstolens begäran: Redogör för vilken påverkan det sökta uttaget får på Ramsarkonventionen/riksintresse/naturreservat.

Sökandena önskar förtydliga att den påverkan som i teorin skulle kunna uppstå som en följd av de sökta verksamheterna kan härledas till eventuell påverkan på åns hydrologi. Ingen övrig påverkan av de sökta verksamheterna kan på vetenskaplig grund förutses. Enligt tidigare dokumentation i målet samt enligt diskussioner under huvudförhandlingen bedöms den påverkan som uppstår på vattenföringen i ån som försumbar. Således kan ingen påverkan förväntas på Ramsarområde, riksintresse eller naturreservat.

Domstolens begäran: Redogör för förloppet då grundvattennivån, enligt uppgift från sökandena, leder till en utjämning av vattenståndet i Hasslarpsån/Vegeån.

Mark- och miljödomstolen bedömer i föreläggandet att jämviktstillstånd mellan grundvattentillflöde vid låga vattennivåer och minskning av åns vattenföring inte uppstår momentant.

De mätningar av vattennivå som genomförts och presenterats i tidigare skriftväxling i målen visar att vattennivåerna i ån vid torrperioder inställer sig på en lägsta nivå. Trots fortsatt torrsituation samt fortsatta bevattningsuttag sjunker inte vattennivåerna under sådana perioder enligt mätningarna. Detta innebär att grundvattentillskottet sker tillräckligt fort och i tillräcklig omfattning för att kompensera för den minskning av vattenföring i ån som sker under en sådan period. Denna kompensation sker tillräckligt "momentant" för att mätningarna som genomförts en gång i timmen inte har kunnat detektera någon fördröjning.

Domstolens begäran: Redogör för ekologiskt hållbar vattennivå.

Sökandena har föreslagit en lägsta nivå under vilken uttag inte får ske. Den nivå som har föreslagits bedöms ha uppstått flera gånger tidigare. Om ekologisk vattenföring, och svårigheterna med att fastställa sådan, har skrivits i MKB:n. Naturvårdsverket rekommenderar i rapporteringen av sitt regeringsuppdrag om att fastställa miljö kvalitetsnormer för vattenföring och vattennivåer i rinnande vatten att den naturliga flödesregimen i så stor utsträckning som möjligt bör efterliknas. Denna rekommendation från Naturvårdsverket ligger till grund för hur sökandena har föreslagit lägsta tillåtna nivå. Genom att föreslå en nivå som historiskt sett uppstått och troligtvis även understigits i Vegeån anser sökandena att den naturliga flödesregimen efterliknas. Därtill har bevattningsuttagen skett i mer än 35 år under nuvarande former. Det innebär att de växt- och djurarter som koloniserar vattendraget idag får anses anpassade till dessa förutsättningar. Om det i framtiden skulle ske förändringar som förändrar förutsättningarna i ån på sätt att vattennivåerna skulle bli lägre, så står sökandena med risken. Trenden är dock den motsatta.

Domstolens begäran: Redogör för hur sökandena ska säkerställa att erforderlig syrehalt kommer att finnas i åarna i framtiden.

Sökandena ifrågasätter formuleringen "säkerställa att erforderlig syrehalt kommer att finnas i åarna i framtiden". Som tidigare framförts i dokumentation i målen samt vid huvudförhandlingen har låga syrehalter i de nedre delarna av Vegeån under lång tid varit ett problem. Utredningar visar att orsaken till detta är den höga belastning av organiska ämnen som råder i ån. De mätningar som sker inom recipientkontrollprogrammet för Vegeån visar att de lägsta syrehalterna förekommer under perioden juli-augusti, vilket i allmänhet sammanfaller med låg vattenföring i ån och samtidigt konstanta BOD-utsläpp från avloppsreningsverk och i vissa fall kraftigt förhöjda BOD-utsläpp från Findus. Att sökandena ska "säkerställa" erforderlig syrehalt känns inte rimligt, då låga syrehalter kommer att uppstå med eller utan sökta bevattningsuttag så länge som påverkan av BOD inte minskas. De sökta bevattningsuttagen bidrar inte till några utsläpp av BOD.

Under bevattningsperioden 2013 skedde relativt omfattande bevattning. Den i Vegeåns recipientkontrollprogram lägsta uppmätta syrehalten var då 3,9 mg/l (2013-07-31). Det råder inget detekterbart samband mellan bevattningsuttagens storlek och syrehalten i ån.

I samband med mätningar av syrehalt i åvatten respektive grundvatten den 18 juli 2013 kunde konstateras en uppåtriktad hydraulisk gradient i grundvattnet, dvs. ett utflöde från grundvattnet till ån.

Domstolens begäran: Senast år 2021 ska Vegeån enligt miljökvalitetsnorm ha uppnått god status.

Sökandena har föreslagit villkor som ska säkerställa att ingen negativ påverkan på åns status. Dessa utgör huvudsakligen:

- En maximal vattenvolym får tas ut under bevattningssäsongen

- En maximal vattenvolym får tas ut under ett enskilt dygn
- Uttag av vatten får inte ske under en ekologiskt hållbar vattennivå
- Mätare ska installeras för att säkerställa att ovanstående villkor inte överskrids. Detta innebär volymmätare vid respektive uttagspunkt samt vattennivåmätare i Vegeån.

Domstolens begäran: Redovisa vilka åtgärder ska sökandena vidta för att säkerställa villkoren för den vandrande laxens framtida bestånd och utveckling.

Sökandena vill förtydliga att de sökta verksamheterna inte medför något vandringshinder. Den elfiskeundersökning som gjordes 2012 i Vegeån konstaterar för första gången på lång tid att laxen förefaller vara fast etablerad i Vegeån. Med andra ord har laxbeståndet förbättrats parallellt med den sedan 1970-talet pågående bevattningsverksamheten. Den lägsta tillåtna vattennivån som har föreslagits vid mätstationen i Hyllinge motsvarar ett vattendjup på cirka 0,5 m. Detta vattendjup medger vandring för lax och öring med god marginal. Laxen leker på djup från cirka 0,3 m och öringen leker på djup från cirka 0,1 m. Avslutningsvis önskar sökandena framföra det faktum att samtliga sökanden ingår i fiskevårdsområdet och därmed både historiskt och i framtiden kommer att arbeta aktivt med fiskevårdande åtgärder.

Domstolens begäran: Redovisa plushöjden på dämmet vid Vege slott.

Dämmets höjd varierar längs dess sträckning mellan cirka 0,4 och 0,55 m [RH2000], Den försänkning som har skapats i dämmet för att underlätta för vandrande fisk har nivån ca 0,25-0,3 m [RH2000], Om dämmet önskar sökandena förtydliga enligt följande:

Dämmet har inget att göra med föreliggande ansökningar. Saltvatteninträngningen i Vegeån är begränsad. De längst nedströms belägna uttagpunkterna är belägna cirka 1,5 km uppströms åns mynning i Skälderviken. Dessa har inte upplevt problem med saltvatteninträngning i samband med bevattning. Om så vore fallet skulle grödoskador ha uppstått, vilket inte är fallet. Saltvatteninträngning bedöms således inte på-

verka de sökta vattenuttagen. Om vattenföringen i framtiden skulle minska under vissa perioder som en följd av klimatförändringen, samtidigt som vattennivåerna i havet ökar, skulle saltvatteninträngning teoretiskt kunna ske längre upp i åsystemet. Detta är då en naturlig process, oberoende av eventuella vattenuttag enligt föreliggande ansökningar. En eventuell ökad saltvatteninträngning skulle kunna medföra att de längst nedströms belägna uttagspunkterna kommer att exponeras för förhöjda saltvattenhalter i ån, vilket skulle kunna innebära att bevattning inte kan ske vid sådana situationer. Denna situation är inget ovanligt i skånska åar. Till exempel sker omfattande saltvatteninträngning i Helge å, där lantbrukarna har för vana att kontrollera salthalten i ån före bevattning för att undvika att grödoskador uppstår.

Domstolens begäran: Tydliggör motiven för att inte välja ett system med bevattningsdammar.

Motiven till att inte välja ett system med bevattningsdammar är följande:

- Bevattning har skett under cirka 35 år enligt nuvarande metod, utan att tillvägagångssättet har ifrågasatts. I de enstaka fall verksamhetsutövare förelagts av tillsynsmyndighet att inkomma med information om huruvida bevattning kan bedrivas utan skada på enskilda eller allmänna intressen har svaren som ingivits varit tillfyllest och verksamheten har kunnat fortgå utan inskränkningar.
- Utredningarna till föreliggande ansökningar visar att anläggningens främsta intrång utgörs av vattenuttagens påverkan på vattenföringssituationen i Vegeån. Baserat på vad som redovisas i MKB samt i tidigare inlämnade redovisningar är bedömningen att denna påverkan på enskilda och allmänna intressen inte är betydande.
- Den ekonomiska konsekvensen av att anlägga bevattningsdammar är omfattande och redovisas nedan.

Kostnaden för att anlägga bevattningsdammar har uppskattats enligt metodik beskriven i LRF:s skrift "Bevattningsdammar - Hjälp med planering, myndighetskontakt och konstruktion" (LRF, 2010). Baserat på denna beräkningsmetodik hamnar

kostnaden för de 16 verksamhetsutövarna på i storleksordningen 50 miljoner kronor. I denna kostnad ingår anläggningskostnader samt markkostnad. Underhållskostnader är alltså inte inkluderade. Denna kostnad bedöms som orimligt stor, med beaktande av att de sökta vattenuttagen inte bedöms innebära någon påverkan av betydelse avseende livsvillkoren för växt- och djurliv. Metoden med bevattningsdammar skulle inte innebära några ekonomiska fördelar jämfört med den nuvarande metodiken.

Domstolens begäran: Tydliggör skillnaderna i karaktär för olika delar av åsystemet och konsekvenserna av dessa skillnader.

Sökandena har i ansökningshandlingarna inte redogjort för de skillnader i åns karaktär som råder längs det berörda området. Detta har inte gjorts då de skillnader som föreligger inte bedöms påverka de bedömningar som gjorts. Den för eventuell påverkan på åns hydrologi mest intressanta parametern är hur ån lutar längs sin sträckning genom landskapet. Som tidigare presenteras är det berörda området mycket flackt. I Vegeån ligger åfårans bottennivå under nivån ± 0 m ca 11 km uppströms åns mynning i havet. Medellutningen är i storleksordningen 0,2 procent och relativt jämnt fördelad längs den berörda åsträckan. Hydrologiskt sett kan alltså ån anses vara relativt homogen.

Skillnaderna kan främst anses utgöras av om ån kantas av skog eller åkermark. Grovt uttryckt kan den berörda åsträckan delas in i åsträcka som omgärdas av åkermark från den längst uppströms belägna uttagpunkten på I och ungefär till uttagpunkten på Z och åsträcka som till största delen omgärdas av skogsmark, främst på åns nordöstra sida, ungefär från uttagpunkten på Z och ut till åns mynning. Denna skillnad i åns karaktär påverkar inte de åns hydrologi eller de bedömningar som gjorts avseende miljökonsekvenser i föreliggande ansökningar.

Ungefär från fastigheten Z och framförallt längs Vegeholms marker, som generellt ligger högre än omgivande marker, är ån djupt nedskuren i terrängen.

Detta faktum påverkar åns hydrologi vid översvämningssituationer, då åns djupa läge i förhållande till omgivande terräng inte medger översvämningar här. Det innebär att åns geometri längs denna sträcka fungerar som en flaskhals för åns vatten vid högflödessituationer, och den uppbromsning som sker resulterar i att de huvudsakliga översvämningarna drabbar områdena uppströms Z. Denna skillnad i åns karaktär påverkar inte åns hydrologi vid de lågvattenföringssituationer som är av intresse i föreliggande mål eller de bedömningar som gjorts avseende miljökonsekvenser i föreliggande ansökningar.

Stora skillnader råder mellan Vegeåns nedre delar, vilka omfattar samtliga av de uttagspunkter som behandlas i föreliggande ansökningar, och åns övre delar. Åns övre delar domineras i stor utsträckning av större skogsområden till skillnad från de nedre delarna, där åkermark dominerar landskapet. Åns hydrologi skiljer sig genom att de övre delarna har betydligt större fall, vilket resulterar i en å med kraftigt anorlunda karaktär än de flacka slättområdenas långsamt rinnande vatten. Dessa anorlunda övre delar av ån berörs inte av föreliggande ansökningar.

Slutsatsen av ovanstående är att det för ansökningarnas vidkommande inte föreligger någon anledning att behandla olika delar av ån på olika sätt. De slutsatser som har dragits i MKB:n och övrig dokumentation i målen gäller generellt, liksom tidigare framförts.

Domstolens begäran: Lämna ett detaljerat förslag till åtgärder och mätningar, om en provotid på fem år ska gälla.

Enligt diskussioner på huvudförhandlingen kan det komma att bli aktuellt med en provotid på fem år för de aktuella vattenverksamheterna. Under dessa år skulle då mätningar av åns vattennivå genomföras, för att tillskapa ytterligare data att basera fastställandet av lägsta tillåten vattennivå på. Följande platser och metodik föreslås enligt diskussioner på huvudförhandlingen.

- De nuvarande mätstationerna, vid Hyllinge och Vegeholm, för vattennivå behålls. Dessa båda mätstationer är utrustade med automatiska vattennivåmätare som mäter vattennivå en gång i timmen, och automatiskt lagrar data.
- Ytterligare två mätstationer adderas, en vid Vegeåns sammanflöde med Hasslarpsån samt en efter uttagspunkten på fastigheten Z. I dessa båda mätstationer installeras automatiska mätare av motsvarande typ som i de båda befintliga mätstationerna.

Under huvudförhandlingen diskuterades att en av de två nya vattennivåmätarna skulle installeras nedströms den sista uttagspunkten på V. Sökandena anser att placering nedströms uttagspunkten på Z kommer att tillföra mer intressant data, då det redan bekräftats via mätningar vid Vegeholm att vattennivån i havet styr vattennivåerna här. En ytterligare längre nedströms belägen mätstation skulle inte tillföra någon ny information, utan bara ytterligare bekräfta detta faktum. En placering av mätare vid föreslagen plats nedströms uttagspunkten på Z kommer att inkludera effekten av samtliga uttag utom de tre längst nedströms belägna uttagspunkterna.

- Mätningar av vattennivå ska ske kontinuerligt (en gång i timmen) under hela bevattningssäsongerna.

Sökanden tillägger följande. Av 2013 års vattennivådata från mätstationerna i Hyllinge respektive Vegeholm kan det konstateras att vattennivåerna i mätstationen vid Hyllinge under sommaren 2013 som lägst nådde nivån cirka 2,7 m [RH2000], vilket kan jämföras med cirka 2,5 m [RH2000] under sommaren 2010. Under torrperioden under juli kan man observera hur vattennivån i ån ställer in på en konstant lägsta nivå som sammanfaller med grundvattennivån för det ytliga grundvattnet invid ån. Grundvattennivån under denna period har legat på cirka 2,9 m [RH2000], alltså cirka 0,3 m högre än sommaren 2010. Dessa variationer av det ytliga grundvattnets nivå är normala. Variationerna styrs främst av nederbördssituationen som försiggår en torrperiod. 2013 föll nederbörd i slutet av juni och början av juli, som resulterade i en höjning av vattennivån i ån vid mätstationen i Hyllinge med cirka 0,7 m.

Efter nederbördssituationen föll vattennivån i ån ungefär med motsvarande 0,7 m på ett par dagar, för att därefter ställa in sig på nivån cirka 2,9 m [RH2000]. Det kan konstateras att nivån på det ytliga grundvattnet i området höjdes med cirka 0,2 m som en följd av nämnda nederbörd. Vattennivåerna i mätstationen vid Vegeholm fluktuerar kring havets medelnivå, liksom tidigare mätningar också visat. Liksom under sommaren 2010 kan effekten av tidvatten skönjas i dataserien.

Länsstyrelsen anför bland annat följande. De två nytillkomna mätplatserna är väl valda. Däremot anser länsstyrelsen att sökandena inte har lämnat ett detaljerat förslag på åtgärder och mätningar, såsom framställdes i mark- och miljödomstolens föreläggande. Utöver nivåmätningar under bevattningssäsongen finns inget beskrivet om åtgärder eller undersökningar som kan ligga till grund för framtida ställningstagande om lämpliga permanenta villkor. Enligt länsstyrelsens bedömning är det särskilt förhållandena i de två nya punkterna som är viktiga för att kunna avgöra bevattningsuttagens påverkan på vattendraget och under vilka flöden/nivåer uttag ska få ske. Länsstyrelsen yrkar att domstolen åter förelägger om denna komplettering. Alternativt att domstolen delegerar till länsstyrelsen att i samråd med sökandena utforma det mät- och provtagningsprogram som ska gälla under provotiden.

Från länsstyrelsens naturvårdsenhet har följande framförts angående skyddade områden: Vid Vegeåns mynning ligger natura 2000-områdena Jonstorp-Vegeåns mynning samt Skälderviken. Inom Natura 2000-området finns Natura 2000-arten knobbsäl (1365) och möjligtvis kan även Natura 2000-arterna gråsäl (1364) och tumlare (1351) finnas i området. Arterna har inte tidigare funnits i bevarandebeskrivningen för områdena men kommer att läggas till vid nästa revidering av bevarandeplanerna för områdena. På Sandön vid Vegeåns mynning finns flera rödlistade fågelarter däribland småtärna, kentsk tärna och ejder. Arternas livsmiljö är styrd till havet (saltvatten). Bevattningsuttagen bedöms endast kunna påverka mängden sötvatten/bräckvatten i ån i någon stor grad. Arterna i ån är inte kända av länsstyrelsen då det inte finns några rapporter därifrån.

Kommunstyrelsen i Helsingborgs stad anför följande. Helsingborgs stad har i tidigare yttrande framfört att vattenuttagens påverkan på skyddade områden behöver beskrivas mer ingående, samt att den lägsta tillåtna vattennivå som tillämpas måste grunda sig på en ekologiskt hållbar minimivattenföring. Staden finner att sökandenas komplettering inte tillför något nytt i sak på dessa punkter. Staden har även framfört att befintliga flödesdata bör kompletteras med flödesdata från punkter belägna nedströms och närmare uttagspunkterna, och ser positivt på sökandens förslag på två ytterligare mätstationer. Staden har också framfört att bevattningsdammar som alternativ till direktuttag i ån bör beskrivas på ett bättre sätt. Bevattningsdammar är otillräckligt utredda även i kompletteringen. Helsingborgs stad arbetar sedan många år med att anlägga miljödammor och våtmarker i odlingslandskapet. Detta arbete pågår fortfarande och finansieras av staden och externa medel, som förmedlas via länsstyrelsen. Anläggning har skett både på stadens egen mark och hos ett stort antal privata markägare, utan kostnad för markägaren. Stadens våtmarksarbete har vattenrening och biologisk mångfald som främsta syften. Det finns dock ingenting som hindrar att staden också hjälper till med att anlägga en bevattningsdamm om den också bedöms vara motiverad ur miljösynpunkt. Eftersom en bevattningsdamm kan behöva vara djupare än en miljödamm har den del av anläggningens kostnaden som motsvarar en miljöförbättrande funktion då bekostats av offentliga medel medan merkostnaden för utökning/fördjupning av dammen burits av markägaren. Staden anser att bevattningsdammar är ett rimligt alternativ till direktuttag ur ån och att möjligheterna åtminstone bör utredas. Anläggning av bevattningsdammar ger flera positiva effekter på vattendraget och är ett viktigt bidrag till arbetet för att uppnå god status.

Miljönämnden i Helsingborgs kommun anför bland annat följande. Miljönämndens slutliga yrkanden är alltså de som framställdes vid huvudförhandlingen, i enlighet med följande.

Miljönämnden yrkar i första hand att tillstånd till sökta vattenuttag medges och att villkor om vid vilken vattennivå uttag inte får ske utreds under en provotid om 5 år. Under utredningstiden ska som provotidsvillkor gälla att uttag inte får ske vid vat-

tennivåer < 2,5 meter över havet, mätt vid mätstationen Hyllinge. Miljönämnden yrkar också att en pegel sätts vid Hasslarpsåns mynning i Vegeån och att en nivå för begränsning av uttag även sätts vid denna punkt under prøvotiden.

Under prøvotiden yrkar miljönämnden att sökandena ska utreda vilken begränsningsnivå, under vilken inget vattenuttag får ske, som är ekologiskt hållbar vid följande fyra punkter: Hyllinge, Hasslarpsåns inflöde i Vegeån, nedströms uttagspunk-ten vid fastigheten Z samt vid Vegeholm.

För det fall villkor för uttag inte sätts på prøvotid och miljökonsekvensbeskrivningen inte kompletteras med de utredningar som prøvotidsutredningen avser att belysa, yrkar miljönämnden i andra hand att ansökningarna ska avslås eftersom det till följd av undermålig miljökonsekvensbeskrivning inte är möjligt att fastställa slutliga villkor för tillståndet. Yrkandet framställdes som ett avvisningsyrkande vid huvudförhandlingen, men eftersom det med de kompletteringar som nu gjorts torde vara möjligt att pröva ansökan i sak ska yrkandet anses vara ett avslagsyrkande.

Miljönämnden vill framföra följande förtydliganden.

Nivån 2,5 meter över havet

Miljönämndens yrkande om att nivån under prøvotiden ska sättas till 2,5 meter över havet vid Hyllinge är högst rimligt. Av ansökningshandlingarna framgår att under 2010, som var ett torrår vilket torde betyda att bevattningsbehovet var stort, sjönk nivån vid Hyllinge aldrig under 2,5 meter över havet. Utifrån detta torde det inte finnas ett behov av en lägre nivå, särskilt inte om försiktighetsprincipen ska få råda under prøvotidsutredningen.

Vattenuttagens påverkan på syrehalten

Sökanden har i sitt yttrande framfört att Vegeån är ett vattendrag med hög belastning av BOD-ämnen. Miljönämnden instämmer i detta. Generellt sett uppstår syrebrist framförallt under högsommaren när det är varmt i vattnet. I vattendrag med mycket syretärande ämnen riskerar det då att bli syrebrist, särskilt under natten då

vattenlevande växter inte producerar något syre till vattnet. För att klara dessa kritiska lägen måste det finnas en tillräckligt stor vattenvolym som kan lagra den syrgas som producerats under dagen för att sedan förbrukas under natten för nedbrytning. Vattenvolymin minskar vid vattenuttag och volymen har alltså enligt miljönämnden en effekt på syrehalten i åarna, något sökandena inte motbevisat. Att ta ut vatten vid de mest kritiska tillfällena - högsommar med lågvattenstånd - innebär således att en mindre vattenvolym kan lagra det syre som behövs för nedbrytning av ungefär samma mängd BOD.

Syrebrist kan uppstå även vid högflöden efter t.ex. kraftig nederbörd. Detta är en effekt högst troligen till följd av att plötsliga flödesökningar drar med sig BOD-ämnen, både uppströms ifrån och från ytavrinning. Stora plötsliga flödesökningar vid kritiska vattentillstånd, t.ex. under högsommaren, kan få allvarliga konsekvenser som omfattande fiskdöd. Detta är en följd av att organismerna redan är stressade av de kritiska vattennivåerna och plötsliga högflöden som drar med sig BOD-ämnen kan då få förödande konsekvenser.

Syrehalten i vattendrag är beroende av flertalet faktorer vilka även har en inverkan på varandra. En faktor, såsom vattenuttag, kan inte ge hela bilden av syresituationen. Av ovanstående och vad miljönämnden tidigare framfört, anser nämnden dock att det får anses stå klart att vattenuttag vid kritiska vattennivåer påverkar syrehalten i vattendragen negativt. De data och de tre stickprov som sökandena nu lämnat in kan inte anses visa något annat. Miljönämnden är således alltjämt av den åsikten att vattenuttag har en påverkan på syrehalten i vattendragen. Eftersom syrehalten redan är ansträngd i vattendragen till följd av hög BOD-belastning, måste vattenuttagen begränsas vid kritiska tidpunkter, det vill säga vid lågvattenstånd som också innebär en liten vattenvolym. Vilken begränsningsnivå som ska råda är stridigt i målen, men miljönämnden anser inte att sökandena lyckats visa att någon annan nivå än 2,5 meter över havet vid Hyllinge kan anses acceptabelt som stoppnivå under prøvotiden. Det kan också påpekas att försiktighetsprincipen bör råda för det fall sökandena inte kan visa att en annan nivå än 2,5 meter över havet vid Hyllinge är acceptabel som prøvotidsvillkor. Prøvotidsutredningen får sedan visa vilken nivå som

långsiktigt är ekologiskt hållbar vid de fyra punkterna Hyllinge, Hasslarpsåns inlopp i Vegeån, nedströms uttagspunkten Z och vid Vegeholm. Mil-jönämnden vill också erinra om att det är fullt möjligt att utredningen visar att olika nivåer bör fastställas vid de olika utredningspunkterna.

Inträngande grundvatten och kompensation för vattenuttag

Sökandena medgav vid huvudförhandlingen att de inte kunde klargöra för exakt vad som ansågs stabilisera nivå vid vattenuttag. Med andra ord kunde sökandena inte säga om det var havsvattnet eller ett inträngande grundvatten som stabiliserade vattennivån. I den PM som nu lämnats in medger sökandena också att det förekommer en negativ vattenföring i ån där havsvatten tränger upp i ån. En viss inträngning av havsvatten torde uppkomma även utan påverkan från vattenuttag. Däremot kan vattenuttagen innebära ett ökat negativt tillflöde från havet och även längre upp i åsystemet. Sökandena har framfört att havsvattnet inte påverkar åarna, vilket de underbygger med iakttagelser från odlingarna - saltvatten hade påverkat grödorna negativt, vilket enligt sökandena inte skett. Miljönämnden vill i detta sammanhang endast framföra att det av bildmaterialet i målet syns att i vart fall vissa uttag sker strax under vattenytan och eftersom saltvatten är tyngre än sötvatten kommer endast sötvatten att förbrukas om uttag sker vid ytan. Det är därför svårt att tillmäta iakttagelser i odlingen allt för stor vikt avseende eventuell saltvatteninträngning.

Miljönämnden anser inte att det finns underlag för att medge att stabilisering överhuvudtaget sker, men oavsett detta är det en stor skillnad om vattennivån stabiliseras till följd av inträngande saltvatten eller sötvatten. Eftersom sökandena inte kan klargöra vilket vatten som tränger in i åarna, hur långt upp eventuellt inträngande havsvatten påverkar åarna och eventuellt stabiliserar nivån, måste de anses ha ytterst svårt att visa på effekterna för ekologin till följd av inträngande vatten. Med detta på nytt framfört, anser miljönämnden alltså att det är ytterst svårt för sökandena att inteckna inträngande vatten såsom skäl för att vattenuttag kan ske förhållandevis obegränsat.

Miljönämnden vill också på nytt framföra att ett eventuellt grundvatten som tränger in i åarna torde ha låg syrehalt eller vara helt syrefritt. Detta visar också två av de tre stickprov som sökandena låtit ta. Eftersom grundvattnet i aktuellt område av sökandena angetts vara ytligt, torde grundvattnet också transporteras i ett marklager som innehåller organiskt material. Detta använder då det syre som finns i vattnet för nedbrytningen och när vattnet når strandzonen är vattnet så syrefattigt att det bildas denitrifikationszoner. Förekomsten av sistnämnda har sökandena också medgett i den PM som nu lämnats in. Det är särskilt svårt att vid långvarig torka se att grundvattnet skulle vara annat än mycket syrefattigt, eftersom det ytliga grundvattnet minskar vid torka och transporten genom de syretärande lagren då blir långsam med följden att syret förbrukas av det organiska materialet. Sökandena medger också i nu inlämnat material att stagnerande grundvatten har låg syrehalt.

Sammantaget innebär ovanstående att det får anses svårt att medge att vattenin-
trängningen är en fullgod kompensation för sökta vattenuttag. Det är därför rimligt och behövt att uttagen begränsas innan vattennivåerna når kritiska nivåer i vattendragen. Eftersom extremvärden och extremnivåer är bestämmande för vattenlivet och således också dimensionerande för åns ekologiska status, innebär vattenuttag vid sådana kritiska förhållanden den största risken för vattenlivet. Den begränsande nivån måste därför bestämmas till en nivå som med beaktande av försiktighetsprincipen och vad som hitintills visats i målet kan accepteras. Miljönämnden anser mot denna bakgrund att nämndens yrkande om nivå under prøvotiden är den lägsta nivå som kan accepteras. Miljönämnden öppnar också för att det till och med kan krävas en högre nivå för att säkerställa en inte oacceptabel påverkan under prøvotiden.

Bevattningsdammar

Tillgång till bevattningsdammar hade inneburit att bevattning kan ske med åvatten vid goda förhållanden i vattendragen och att dammarna kunde användas för de mest behövande grödorna vid de mest ansträngda förhållandena i vattendragen. Detta innebär alltså att bevattningsdammar inte behöver motsvara hela den nu sökta uttagsvolymen, utan endast den volym som beräknas behövas då uttag inte kan ske ur

åarna. Ett sådant förhållningssätt hade inneburit en liten begränsning för jordbruket men en stor nytta för vattenlivet.

Eftersom sökandena har goda möjligheter att söka stöd för anläggande av bevattningsdammar, det markbortfall som detta medför och även skötselstöd torde det vara svårt att hävda att bevattningsdammar är en ur ekonomisk synvinkel orimlig lösning. Miljönämnden vill också påpeka att rimlighetsavvägningen som görs i nu inlämnad PM är felaktig, eftersom nyttan med bevattningsdammarna inte vägs mot kostnaderna med att inrätta desamma. Kostnaderna kan inte enbart vägas mot det behov sökandena anser det finns av dammarna.

Avslutningsvis vill miljönämnden återigen invända mot att miljön har anpassat sig utifrån uttagen och att detta ska vara ett skäl att bevilja tillståndet enligt ansökan. Att miljön anpassat sig innebär att känsliga arter har försvunnit och att miljön är störd. Detta kan inte tas som försvar för att låta störningen fortgå. En återkolonisation och ett förbättrande av miljön i samklang med livsmedelsproduktionen måste vara målet för att det ens ska finnas en möjlighet att nå god ekologisk status.

Sökanden invänder bland annat följande. Skäl saknas att bifalla länsstyrelsens yrkande om komplettering. I länsstyrelsens yttrande framhålls att sökandena inte fullt ut följt domstolens föreläggande. Enligt sökandenas uppfattning och även länsstyrelsens, såsom den i vart fall framställdes vid huvudförhandlingen, så är ju syftet med åtgärderna att man under bevattningssäsong ska kunna fastställa en vattennivå under vilken inga bevattningsuttag får ske. Med beaktande härav är det sökandenas uppfattning att de förslag på åtgärder och mätningfrekvens m.m. som anges i PM från sökandena är fullt tillräckliga.

Helsingborgs stad har i sitt yttrande ånyo anfört att man föredrar ett system med bevattningsdammar och att ett sådant upplägg åtminstone bör utredas. Sökandena anser att man i tillräcklig grad utrett frågan om möjligheten att anlägga bevattningsdammar som alternativ till de sökta bevattningsuttagen. Sökandena anser att denna utredning med önskvärd tydlighet visar att nyttan med en sådan åtgärd inte står i

rimlig proportion till kostnaderna. Sökandena anser att de utredningar som sökandena låtit ta fram väl visar att fördelarna från allmän och enskild synpunkt av de sökta vattenverksamheterna överväger kostnaderna samt skador och olägenheter.

DOMSKÄL

Mark- och miljödomstolen bedömer nu efter huvudförhandling och kompletterande skriftväxling att målet är så utrett som dess beskaffenhet kräver.

Rådighet

För att få utföra en vattenverksamhet ska sökanden enligt 2 kap. 1 § restvattenlagen ha rådighet över vattnet inom det område där verksamheten ska bedrivas. Den aktuella verksamheten kommer att utföras på fastigheten X, som ägs av Y. Sökanden har därmed den rådighet, som erfordras för att mark- och miljödomstolen ska pröva ansökan.

Miljökonsekvensbeskrivning

Mark- och miljödomstolen bedömer att MKB:n identifierar och beskriver effekterna av den planerade verksamheten på miljön. MKB:n tillåter således en bedömning av tillåtligheten av uttag av ytvatten för bevattning.

Mark- och miljödomstolen anser att den av sökanden upprättade miljökonsekvensbeskrivningen i målet uppfyller kraven på en sådan beskrivning enligt 6 kap. miljöbalken. Den kan därför godkännas.

Tillåtlighet

Vegeån och Hasslarpsån mynnar ut i Skälderviken, vilken omfattas av höga naturvärden och ett flertal olika skydd för mark- och vattenområden.

Genom bevattning förbättras förutsättningarna för sökandens odling av jordbruksprodukter. Det får anses vara ett allmänt intresse att sådan produktion finns och kan upprätthållas inom landet. Det får anses vara en betydande samhällsekonomisk nytta med odlingen som sådan. Mark- och miljödomstolen ifrågasätter inte sökandens behov av vatten.

Sökandena har uppgett att de sökta vattenverksamheterna har pågått i nuvarande omfattning sedan 1970-talet utan att några uppgifter om påverkan eller skador har rapporterats. Länsstyrelsen hävdar dock att det långvariga vattenuttaget kan ha bidragit till den låga diversiteten i vattendraget.

Mark- och miljödomstolen bedömer att ett för stort uttag av ytvatten kan, särskilt under s.k. torrår, medföra en negativ inverkan på miljön i vattendragen.

Sökandena har genom SWECO beräknat att de maximala momentana uttagen utgör cirka 44 procent av LLQ respektive 27 procent av MLQ för Vegeån och cirka 24 procent av LLQ respektive 15 procent av MLQ för Hasslarpsån. Enligt SWECO bedöms dock denna händelse aldrig uppstå som en följd av tillrinnande grundvatten.

Krävs tillstånd enligt 7 kap 28 a § miljöbalken?

Av utredningen framgår att området invid och väster om Vegeåns mynning är utpekad som ett s.k. Natura 2000-område både vad gäller fåglar och habitat. Habitat-skyddet tar i huvudsak sikte på de grundare områdena i Skälderviken, nära stranden, vilka är viktiga reproduktionslokaler för fisk.

Enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken krävs det tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Bestämmelsen avser att skydda områden även mot påverkan utifrån.

Mark- och miljödomstolen ska beakta inte bara skaderiskerna av nu aktuell vattenverksamhet utan lägga samman dess effekter med befarade skador från andra på-

gående och även planerade verksamheter och åtgärder. Ett områdes särskilda karaktär och känslighet får betydelse vid prövningen.

Mark- och miljödomstolen bedömer att aktuell verksamhet kan komma att till viss del påverka Natura 2000-området. Det bedöms dock inte bli fråga om ”betydande” påverkan. Något tillstånd krävs därför inte enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken för uttag av ytvatten.

Ramsarkonventionen

Som redan ovan konstaterats finns det vid Vegeåns mynning ett Natura 2000-område, både vad gäller fågel och habitat. Området är också klassificerat enligt Ramsar-konventionen. Sverige har enligt konventionen, den s.k. våtmarkskonventionen eller Ramsarkonventionen, åtagit sig att så långt som möjligt gottgöra varje förlust av skyddad våtmark. I denna framhålls våtmarkernas värde för fågelskyddet samt deras botaniska, limnologiska och hydrologiska betydelse. Enligt konventionen ska medlemsstaterna rent allmänt värna om våtmarker och därutöver speciellt skydda vissa utpekade områden ("Ramsarområden" eller "CW-områden") (prop. 1997/98:45 s. 314 och 468).

Mark- och miljödomstolen bedömer att åtagandet enligt konventionen innebär att områdets ekologiska karaktär inte får försämrats. Domstolen bedömer att uttag av ytvatten inte medför försämrade ekologisk karaktär vad gäller aktuellt område. Det strider således inte mot konventionen.

Riksintresse

Enligt 3 kap. 6 § första stycket miljöbalken ska mark- och vattenområden samt fysisk miljö i övrigt som har betydelse från allmän synpunkt på grund av deras naturvärden eller kulturvärden eller med hänsyn till friluftslivet så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada natur- eller kulturmiljön.

Enligt andra stycket i ovan nämnda bestämmelse ska områden som är av riksintresse för naturvärden, kulturmiljövården eller friluftslivet skyddas mot åtgärder som avses i första stycket.

Kring Vegeåns mynning i Skälderviken finns av myndigheter utpekade riksintressen såsom naturvård, kustzon och friluftsliv. Myndigheters utpekanden av riksintressen är endast att betrakta som anspråk på riksintressen. De är alltså inte rättsligt bindande vid prövningen enligt miljöbalken, utan det ankommer på prövningsmyndigheten att i det enskilda fallet göra den bedömningen. Prövningsmyndigheten kan alltså komma till en annan uppfattning i frågan än den ansvariga sektormyndigheten (Bengtsson, Bjällås m.fl. Miljöbalken - en kommentar, sid 3:5).

Av Naturvårdsverkets registerblad för riksintresset ” Farhult – Görslövsån – Vegeåns mynning – Ängelholms strandskog” (områdesnummer N 42) framgår bland följande. Området mellan Vegeåns mynning och Ängelholm har välutvecklade kustdynor som är bevuxna med tallskog. Innanför dynerna vidtar en sänka med sumpskog. Förutsättningar för bevarande är bland annat fortsatt jordbruk med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Vidare ska naturliga strandprocesser fortgå opåverkat och fågellivet ska lämnas ostört. Områdets värden kan påverkas negativt av bland annat minskad jordbruks/betesdrift och förändring av vattendragets sträckning eller bottenprofil.

Av Naturvårdsverkets registerblad för riksintresse för friluftsliv i Skåne (Bjärekusten – Skälderviken) framgår bland följande. Jordbruk och bebyggelseexploatering sker med stor hänsyn till natur- och kulturmiljövården. Åtgärder, verksamheter och andra intressen som påtagligt kan skada området värden är särskilt hindrande bebyggelse och anläggningar i strandområdet liksom negativ visuell inverkan av t ex master och vindkraft. För stort slitage i naturmarker och störande användning av vattenområden kan skada området värden. Området ingår i sin helhet i riksintresse för kustzonen enligt 4 kap. 1 och 4 §§ miljöbalken och i riksintresse för det rörliga friluftslivet och turismen.

Mark- och miljödomstolen bedömer att de utpekade intressena är att se som riksintressen i enlighet med miljöbalken.

Vad gäller riksintresset järnväg har det inte framkommit någon som helst påverkan utifrån den ansökta verksamheten. Ifråga om övriga riksintressen, dvs. naturvård, kustzon och friluftsliv bedömer mark- och miljödomstolen att det kan bli fråga om viss skada till följd av uttagen av ytvatten vid torrår. Det har dock inte framkommit att det skulle bli fråga om ”påtaglig” skada. Domstolen bedömer därför att uttag av ytvatten inte strider mot riksintressena (3 kap. 6 § miljöbalken).

Naturreservat

Kustområdet utanför Vegeåns mynning är klassificerat som naturreservat ”Vegeåns utlopp”. Enligt länsstyrelsens förordnande är det bland annat förbjudet att avsiktligt skada växt och djurliv. Mark- och miljödomstolen bedömer att uttag av ytvatten inte strider mot naturreservatets syften.

Miljö kvalitetsnormer

Sverige har genomfört EU:s ramdirektiv för vatten (2000/60/EG) framför allt genom bestämmelser om miljö kvalitetsnormer och åtgärdsprogram i 5 kap. miljöbalken. I 5 kap. 2 § miljöbalken finns fyra kategorier av miljö kvalitetsnormer angivna i punkterna 1 - 4. De tre första kategorierna är klart definierade i balken medan den fjärde kategorin, till vilken miljö kvalitetsnormer för yt- och grundvattenförekomster hör, utgörs av normer som anger övriga krav på kvaliteten på miljön som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen. När det gäller miljö kvalitetsnormernas rättsverkan finns det en skillnad mellan gränsvärdesnormer, målsättningsnormer och andra normer, vilket kan utläsas av 2 kap. 7 § miljöbalken. För normer som faller under 5 kap. 2 § första stycket 4 miljöbalken – som är aktuella i detta mål – har det ansetts tillräckligt att vid en individuell prövning tillämpa de grundläggande hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken (prop. 2009/10:184 s. 48). Det innebär således att 2 kap. 7 § första stycket miljöbalken ska tillämpas när det är fråga om en vattenförekomsts ekologiska status, men inte paragrafens andra och tredje stycke, som innehåller särskilda bestämmelser för gränsvärdesnormer. Regeringen har vidare,

som en del av det svenska genomförandet av ramdirektivet, genom bestämmelser i 4 kap. förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön, vattenförvaltningsförordningen, beslutat att vattenmyndigheterna ska fastställa miljö kvalitetsnormer för vattenförekomster i form av s.k. kvalificeringskrav. Dessa ska fastställas så att tillstånden i vattenförekomster inte försämras och så att god yt- och grundvattenstatus uppnås senast den 22 december 2015, om inte någon av bestämmelserna om undantag och avvikelser från detta kan tillämpas. Vattenmyndigheterna har därefter beslutat om miljö kvalitetsnormer för samtliga yt- och grundvattenförekomster. Dessa har kungjorts i föreskrifter från respektive länsstyrelse. Enligt 5 kap. 3 § miljöbalken ska myndigheter och kommuner svara för att miljö kvalitetsnormerna följs. Normerna ska således tillämpas i bl.a. tillståndsärenden. För tillståndsprovningen i ett fall som detta innebär bestämmelserna att myndigheter och kommuner har ansvaret för att en miljö kvalitetsnorm för vatten följs och att krav därför kan ställas på skyddsåtgärder och försiktighetsmått för att normerna ska uppnås vid den angivna tidpunkten. Direktivet är inte begränsat till att gälla enbart vattenföroreningsfrågor. Vidare är medlemsstaterna bundna av direktivets bestämmelser om icke-försämring och om att målen ska uppnås.

Bestämmelserna om miljö kvalitetsnormer för vatten innebär att mark- och miljödomstolen ska pröva – med tillämpning av de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken – om den sökta verksamheten kommer att medföra att miljö kvalitetsnormen god ekologisk status inte kan uppnås för åarna och om verksamheten kan medföra en försämring, som inte är tillfällig, av åns ekologiska status.

Statusklassificeringen för åarnas, avseende nu aktuella sträckor, ytvattenförekomster är dålig ekologisk status. Sökandena hävdar att bevattningsuttagen inte kommer att påverka den ekologiska statusen i negativ riktning. Länsstyrelsen anser dock att ett lägre flöde i åarna riskerar att motverka arbetet med miljö kvalitetsnormerna.

Miljönämnden hänvisar till miljö kvalitetsnorm för laxfiskevatten (förordningen 2001:554 om miljö kvalitetsnormer för fisk- och musselvatten). Mark- och miljö-

domstolen noterar att Vegeå inte omfattas av myndighets förteckning över fiskvat-
ten som ska skyddas enligt den av nämnden åberopade förordningen.

Domstolen bedömer dock att förordningen om miljö kvalitetsnormer för fisk- och
musselvatten ska tillämpas vid bedömningen av om de allmänna hänsynsreglerna
följs, under förutsättning att det inte är orimligt enligt 2 kap. 7 § miljöbalken.

Mark- och miljödomstolen bedömer att sökta bevattningsuttag inte kommer att på-
verka den ekologiska statusen i åarna negativt.

Miljö kvalitetsmål

Riksdagen har fastställt miljö kvalitetsmål. I nu aktuellt mål är det främst målen
”Levande sjöar och vattendrag”, ”Ingen övergödning”, ”Ett rikt odlingslandskap”
och ”Ett rikt växt- och djurliv” som är aktuella. Mark- och miljödomstolen bedömer
att uttag av ytvatten inte strider mot miljö kvalitetsmålen på ett sådant sätt att det
motiverar ett avslag av ansökan.

Strandskydd

Kriterierna för strandskyddsdispens ska beaktas inom ramen för detta mål. Enligt 7
kap 16 § miljöbalken gäller förbudet att utföra grävningsarbeten m.m. inom strand-
skyddsområde inte verksamheter eller åtgärder som omfattas av ett tillstånd enligt
miljöbalken. Syftet med detta undantag är att undvika dubbelprövning. Vid till-
ståndsprövningen ska beaktas att verksamheten ska bedrivas i strandskyddsområde.
Det innebär att de förutsättningar måste vara uppfyllda som gäller för dispens (prop.
1997/98:45, del 2, sid. 88). Någon separat dispensprövning ska alltså inte ske. Vat-
tenverksamheten bedöms inte motverka strandskyddets syften då allmänhetens till-
gång till platsen inte påverkas i större utsträckning. Inga bestående konsekvenser av
betydelse för djur- eller växtliv bedöms uppkomma. Det innebär att hinder enligt
strandskyddsbestämmelserna i miljöbalken inte föreligger. Dessutom krävs ingen
dispens från strandskyddsbestämmelserna då det är fråga om anläggningar som be-
hövs för jordbruket och de för sin funktion måste finnas inom strandskyddsområdet.

Sökandens vattenbehov

Sökanden har uppgett att de grödor som ska bevattnas består huvudsakligen av grönsaker, potatis och spannmål. Den areal som kan komma att bevattnas någon gång har sökanden uppgett till 132 ha. Det ansökta vattenbehovet uppger sökanden till 29 000 m³ för ett normalår och 74 250 m³ för ett s.k. torrår. Vattenuttagets påverkan på allmänna och enskilda intressen är beräknade utifrån s.k. worst case.

Sökanden hävdar att det inte finns några lämpliga alternativ till bevattning med ytvatten. Helsingborgs kommun har anfört att bevattning med näringsrikt ytvatten generellt är att föredra jämfört med bevattning med grundvatten. Helsingborgs kommun anser dock att bevattningsdammar bör utredas som ett alternativ.

En vattenverksamhet får bedrivas endast, om fördelarna från allmän och enskildsynpunkt överväger kostnaderna samt skadorna och olägenheterna av den. Domstolen anser, att fördelarna av den sökta verksamheten överväger kostnaderna samt skadorna och olägenheterna av den.

Av vad som framkommit i målet bedömer mark- och miljödomstolen, att det inte föreligger något hinder mot det sökta tillståndet om uttag av ytvatten på grund av de allmänna hänsynsreglerna och planbestämmelserna i 2 kap. miljöbalken eller hushållningsbestämmelserna i 3 kap. i samma balk.

Genom att i domslutet meddela bestämmelser om villkor och kontroll anser mark- och miljödomstolen, att den aktuella verksamheten, som nu tillståndsprövas enligt miljöbalken, är förenlig med de allmänna hänsynsreglerna, som anges i 2 kap. 2-6 §§ miljöbalken och hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap. samma balk.

Villkor och prøvotidsförordnande

Enligt 2 kap. miljöbalken är det verksamhetsutövarens skyldighet att vidta de försiktighetsmått, som krävs, för att ingen olägenhet ska uppstå för människors hälsa och miljön, dock med den förutsättningen, att det inte kan anses orimligt att uppfylla dessa krav.

Utifrån utredningen i målet bedömer mark- och miljödomstolen att verkningarna av uttag av ytvatten inte kan förutses med tillräckligt säkerhet. Det krävs därför ytterligare underlag innan slutliga villkor fastställas. Med anledning av detta skjuter domstolen upp ett antal frågor som ska utredas vidare under en prøvotid om fem år (se domslutet). Anledningen är att det nu är för tidigt att slutligt avgöra målet.

Prövotidsföreskifter

För att minska riskerna för icke obetydlig miljöpåverkan under den femåriga prøvotiden bedömer mark- och miljödomstolen att ett flertal prøvotidsvillkor ska meddelas (se ovan under domslutet). Detta gäller bland annat vid vilken lägsta vattennivå som uttag inte får ske. Sökanden föreslår att lägsta nivån bestäms till 2,4 meter, mätt vid Hyllinge. Länsstyrelsen godtar den av sökanden föreslagna nivån och då under prøvotiden. Miljönämnden anser dock att, om ansökan bifalles, den lägsta vattennivån ska fastställas till 2,5 meter under en prøvotid. Med hänsyn till försiktighetsprincipen bedömer mark- och miljödomstolen att nivån ska bestämmas till 2,5 meter vid Hyllinge.

I övrigt har domstolen bedömt att ytterligare provisoriska villkor ska gälla under prøvotiden (se domslutet). Av dem ska särskilt beaktas möjligheten för tillsynsmyndigheten att stoppa vattenuttag enligt prøvotidsvillkor P5.

Tidsbegränsning

Med hänsyn till framtida klimatförändringar och en möjlig förändrad markanvändning bedömer mark- och miljödomstolen att tillståndet ska tidsbegränsas och tiden

bestäms till 25 år (se Mark- och miljööverdomstolens dom den 6 maj 2013 i mål M 5298-12).

Kontroll

Den närmare kontrollen av hur arbetena m.m. utförs, utformas och följs upp bör avgöras inom ramen för ett kontrollprogram. Ett kontrollprogram ska inlämnas till tillsyns-myndigheten senast två månader efter det att samtliga i miljökonsekvensbeskrivningen redovisade bevattningsuttag vunnit laga kraft. Kontrollprogrammet ska utarbetas i samråd med tillsynsmyndigheten. I övrigt hänvisar mark- och miljödomstolen till kravet på verksamhetsutövarens egenkontroll, enligt vad som anges i 26 kap. 19 § miljöbalken och förordningen (1998:901) om verksamhetsutövarens egenkontroll.

Arbetstid

Sökanden har inte gjort något yrkande beträffande arbetstiden. Under huvudförhandlingen meddelade sökanden, att någon arbetstid inte behöver anges i domen, eftersom anläggningarna redan finns på plats. Dock meddelade sökanden, att om mark- och miljödomstolen bedömer det nödvändigt, kan tiden bestämmas till 1 år. Mark- och miljödomstolen bedömer att en arbetstid om 1 år ska fastställas.

Oförutsedd skada

Tiden för oförutsedd skada är normalt fem år från utgången av den tid som arbetena ska vara utföras men kan undantagsvis bestämmas till upp till tjugo år. I detta mål bedömer mark- och miljödomstolen att tiden för oförutsedd skada ska bestämmas till 10 år efter lagakraftvunnen dom, dvs. 5 år efter prövotidens utgång.

Prövningsavgift

Vid en prövning enligt 9 kap 3 § andra stycket förordningen (1998:940) om avgift för prövning och tillsyn enligt miljöbalken, finner mark- och miljödomstolen att den avgift som domstolen i beslut den 15 augusti 2012 preliminärt har fastställt för mållets prövning får anses skälig med hänsyn till prövningens omfattning.

Rättegångskostnader

Länsstyrelsen yrkar ersättning med 2 400 kr (tre timmars arbete x 800 kr). Sökanden har inte invänt mot yrkandet. Mark- och miljödomstolen bedömer yrkandet som skäligt och dömer därför ut den begärda ersättningen enligt vad som framgår av domslutet.

Bevattningssamfällighet

Mark- och miljödomstolen har vid huvudförhandlingen väckt frågan om bildande av en bevattningssamfällighet. Sökandena har angett att det saknas anledning att bilda sådan samfällighet. Mot bakgrund av sökandenas inställning anser domstolen att det inte finns skäl att inrätta en bevattningssamfällighet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (DV425)

Överklagande senast den 3 juli 2014.

Urban Lund

Erling Alm

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Urban Lund (skiljaktig mening, se följande sida), ordförande, och tekniska rådet Erling Alm samt de särskilda ledamöterna Malte Nilsson och Kjell Karlsson.

Rådmannen Urban Lunds skiljaktiga mening

Jag instämmer i övriga ledamöters bedömning vad gäller miljökonsekvensbeskrivningen, rådighet, strandskydd, prövningsavgift och rättegångskostnad. Jag anser dock att ansökan bör avslås med följande motivering.

I enlighet med 2 kap. 1 § miljöbalken är det sökanden som har att visa att sökt tillstånd kan meddelas. Det ankommer således på sökanden att genom utredning visa att nu yrkat uttag av vatten kan tas ut på ett miljömässigt godtagbart sätt (prop. 1997/98:45 del 2, s. 13).

Sökanden yrkar tillstånd till uttag av ytvatten för jordbruksbevattning och då för en viss angiven volym. Sökanden har vid huvudförhandlingen uppgett att något andrahandsyrkande vad gäller uttagsvolym inte är aktuellt.

Sökanden har anfört att det är viktigt att varje ansökan prövas individuellt. Eftersom de sökande i mål nr M 2747--2762-12 har för avsikt att ta ytvatten från samma vattendrag (Vegeån/Hasslarpsån) anser jag att det vid den individuella prövningen är nödvändigt att även beakta övriga ansökningar med respektive angiven volym för att kunna göra en samlad bedömning av miljökonsekvenserna.

Sökandena har beräknat att de maximala momentana uttagen av ytvatten utgör cirka 44 procent av LLQ (lägsta lågvattenföring) respektive 27 procent av MLQ (medellågvattenföring) för Vegeån och cirka 24 procent av LLQ respektive 15 procent av MLQ för Hasslarpsån. Sökanden har hänvisat till att grundvatten rinner fram vid uttag av ytvatten i åarna. Miljönämnden i Helsingborg har emellertid uppgett att det råder mycket stor osäkerhet kring hur mycket grundvatten som tillförs åarna och att det är högst osannolikt att grundvattentillförseln skulle vara lika stor som det maximala tillåtna uttaget av ytvatten. Jag instämmer i miljönämndens bedömning och anser att sökanden inte visat att grundvattentillförseln är tillräcklig för det sökta uttaget av ytvatten. Detta innebär att mängden vatten i åarna i en icke ringa omfattning minskar vid sökta uttag och då särskilt under s.k. torrår.

Enligt Vegeåprojektets slutrapport har jordbrukets vattenuttag identifierats som en risk för Vegeån.

Länsstyrelsen har uppgett att när vattenföringen i de aktuella vattendragen minskar, bland annat på grund av vattenuttag, koncentreras näringsämnen i vattnet och att detta i sin tur påverkar syrehalten negativt. En syrehalt understigande 5 mg per liter har uppmätts vid flera tillfällen. Enligt Miljönämnden i Helsingborg har det varit känt länge att syrehalterna är låga i Vegeåns nedre delar. Redan år 1992 beskrivs syrehalterna som ett återkommande problem i ån. Nämnden hävdar att ett vattenuttag absolut kan påverka syrehalten i betydande omfattning samt att en låg vattennivå och vattenföring har en negativ effekt på syrehalten i vattnet. Nämnden uppger vidare att generellt sett uppstår syrebrist framförallt under högsommaren när det är varmt i vattnet. Dessutom anser nämnden att eventuellt grundvatten som tränger in i åarna torde ha låg syrehalt eller vara helt syrefritt. Enligt min bedömning riskerar sökta uttag av ytvatten att syrehalten sjunker, vilket kan innebära en ansträngd situation för den marina miljön i åarna och eventuellt även i Skälderviken.

Skälderviken omfattas av höga naturvärden och ett flertal olika skydd för mark- och vattenområden. Området invid och väster om Vegeåns mynning är utpekad som Natura 2000-område. Dessutom är området klassificerat enligt Ramsarkonventionen. Enligt Miljönämnden i Helsingborg har i bevarandeprogrammet för Natura 2000-området vattenregleringar identifierats som risk för området. Jag bedömer att det vid yrkade volymer uttag av ytvatten finns en risk för att områdets ekologiska karaktär försämras i en icke ringa omfattning.

Den ekologiska statusen för åarna ska till år 2021 vara god men är nu dålig. Jag bedömer att god ekologisk status riskerar att inte uppnås för Vegeån/Hasslarpsån vid verksamheterna med sökta uttag av ytvatten. Riskerna är istället att en försämring, som inte är tillfällig, sker av åarnas ekologiska status. Dessutom bedömer jag att yrkade uttag riskerar att medföra att miljökvalitetsmålet ”Levande sjöar och vattendrag” inte kan uppnås.

Sökanden har uppgett att det inte finns några lämpliga alternativ till bevattning med ytvatten. Vad gäller bevattningsdammar har sökanden hänvisat till att kostnaden härför inte är rimlig. Helsingborgs kommun har dock invänt om att bevattningsdammar bör utredas som ett alternativ och att kommunen kan bidra med viss finansiering. Jag bedömer att bevattningsdammar borde ha utretts ytterligare av sökanden och då som ett komplement till sökta uttag.

Med hänsyn till det ovan anförda bedömer jag att det föreligger hinder mot det sökta tillståndet på grund av de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken och hushållningsbestämmelserna i 3 kap. samma balk. De sökta uttagen riskerar enligt min bedömning, särskilt under s.k. torrår, medföra skador och olägenheter av väsentlig betydelse för miljön. Vad den sökande har anfört ändrar inte min bedömning. Den sökande har således inte visat att verksamheten kan beviljas sökt tillstånd. Ansökan bör därför enligt min mening avslås.